

Liet za koristi delav-kega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

Entered as second-class matter, Dec. 8, 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

PAZITE!

na številko v oklepaju-ki se nahaja poleg va-šega naslova, prilepíte-nega spodaj ali na ovitku, Ako (305) je številka tedaj vam s prihodnjo številko našega lista po-teče naročnina. Prosti-mo, ponovite jo tako.

Stev. (No.) 304.

Chicago, Ill., 8. julija (July) 1913.

Leto (Vol.) VIII.

"Nevidna vlada".

BIVŠI GLAVNI AGENT KAPITALISTOV IZDAL TAJNO POSLOVANJE ZVEZE TOVARNARJEV.

Colonel Martin M. Mulhall, kateri je bil po lastnem priznanju glavni agent in "lobist" National Association of Manufacturers (Narodna zveza tovarnarjev) od l. 1904 pa do lani, je izročil časopisu "The Chicago Daily Tribune" kakih 20,000 pisem brzojavk in drugih dokumentov, ki jih je tekom svoje "službe" prejel od svojih gospodarjev. Ta pisma itd. priobčuje sedaj omenjeni list, že dober teden, kar obuja vsak dan večjo in nezasišano senzacijo.

Iz teh pisem je razvidno, da je Narodna zveza tovarnarjev tekom zadnjih osem let imela absolutno oblast nad vevnim zakonodajstvom v Washingtonu, nad zvezno vlado in nad vsemi vladnimi področji. Razvidno je dalje, da je zveza tovarnarjev diktirala protidelavske zakone in zadušila ogromno večino delavskih zakonov še preden so prišli na generalno debato v zakonodajno zbornico. Razvidno je dalje, da so kapitalisti, organizirani v zvezi tovarnarjev, potom svojih agentov kot je bil Mulhall sistematično uničevali delavske unije, razdirali štrajke, podkupovali mnoge unijske voditelje in sploh vselej in povsod ovrivali in zastrupljali delavsko gibanje.

Skratka: razvidno je, da edina in prava vlada Zedinjenih držav, danes "nevidna vlada" je bila Narodna zveza tovarnarjev in vidna vlada v Washingtonu je bila le nekakšna agentura prve, ki je samo izvrševala ukaze in želje mogočnih despotov na čelu združenih kapitalistov.

Mulhall je imel — kakor govore njegova pisma — dvojno opravilo: loviti je na limanice kongresnike in senatorje v Washingtonu in pazil na delo v zbornici in drugič je razdiral štrajke, kadar je bilo treba. Seveda je imel tudi nebroj pomagačev. Poleg tega je imel tudi nadzorstvo politične kampanje, kadar so bile kakšne volitve. Tiste kongresnike, ki so radi šli "čez most", je bilo treba ponovno izvoliti; tiste pa, ki se niso dali pregovoriti, je bilo treba na vsak način poraziti pri prvih volitvah. James E. Watson iz Indiane, nazvan "republikanski bič" v zbornici l. 1908—1910, je bil eden "najboljših" kongresnikov. Njega omenja Mulhall nebrojkrat. Ravnotako omenja tudi McDermotta iz Chicage itd.

Zopet bo poteklo 50 let in industrijni vojniki sedanjih dni, delavci, bodo stari, sključeni in izsesani veterani, kolikor jih dočaka do dobo. No takrat bodo gotovo spoznali svoje velike znote — če že poprej ne — iz te dobe, ko so se borili proti svojim bratom in podajali bodo roke stariim industrielnim veteranom, ki so se borili na strani zavednega delavstva v socialistični stranki. Zgodovina je najboljša učiteljica.

NAZNANILO IN PRIPOROČILO.

Sodrug Frank Šavs je šel te dni za par tednov na agitacijsko pot v Minnesoto. Ako bo dopušal čas, obišče tudi delavce na gorenjem polotoku Michigana. Sodrug Šavs ima polno pravico izvrševati vse posele ki se tičejo "Proletarca" in Jugoslovanske socialistične zveze. V slučaju, da slovenski delavci v kakšni naselbini v Minnesoti žele govornika, naj se obrnejo na tajnika soc. kluba v Aurori, Minn. Sodrug Šavs slovenskim delavcem kar najtopleje priporočamo. Uprava "Proletarca."

ČEZ 50 LET.

V Gettysburgu, Pa. vsršile so se zadnji teden velike slavnosti, ki so imele militaristično lice. Prišli so skupaj veterani civilne vojne iz juga in severa in skupno obhajali 50 letnico največje bitke na lieu mesta, katera se je tamkaj vsršila od l. do 5. julija 1863 in katera je odločila vsoto rebeljane v južnih državah republike. Stari, sivolasi vojaki, ki so si pred 50 leti stali sovražno nasproti, podajali so si zadnji teden na istem bojnem polju roke in se prijateljsko objemali. Marsikateri veteran si je gotovo mislil, kako absurdno je bilo tisto klanje pred 50 leti — kakšne nazore je imel takrat in kakšne ima zopet danes glede civilne vojne.

Pred 50 leti je divjala civilna vojna. Pobijali so se bratje enega naroda z morilnim orožjem. Vojna divja tudi danes. Vojna na industrialnem polju. Na eni strani stoje kapitalisti, na drugi strani pa delavci. Delavci so industrijni rojaki. Ali kakor so se pred 50 leti klali bratje med seboj pri Gettysburgu, ravnotako je tudi danes ogromna množica delavcev, ki se bori na strani kapitalistov proti svojim — bratom delavcem. Bore se proti nam s tem, da podpirajo kapitalistične stranke, volijo kapitalistične kandidate, skebajo ob času štrajkov itd.

Zopet bo poteklo 50 let in industrijni vojniki sedanjih dni, delavci, bodo stari, sključeni in izsesani veterani, kolikor jih dočaka do dobo. No takrat bodo gotovo spoznali svoje velike znote — če že poprej ne — iz te dobe, ko so se borili proti svojim bratom in podajali bodo roke stariim industrielnim veteranom, ki so se borili na strani zavednega delavstva v socialistični stranki. Zgodovina je najboljša učiteljica.

Posmrtnica.

Mihaelu Kulovicu.

"Oj, teška pot, oj tožna pot, ko od sreče sreče se loči. Mi spremljamo te žalujoči, saj ti na veke greš — od tod! — Oj — zolzna pot — oj — zadnja pot!"

Šel je "odkoder več vrnitve ni" 5. julija, dopoldne, smo ga spremljali k večnemu počitku, tja, kjer:

"Globoko pod zemljo, tam v ozki, hladni hiši, kjer sum sveta se več ne sliši, mu trudno truplo spalo bo!"

Pokojni Mihael Kulovic, po poklicu mehanik, je bil star okrog 32 let. Bil je rojen v Vavti vasi pri Novem mestu na Dolenjskem. V Ameriki je bival že okrog 8 let.

Jugoslov. socialist. klub št. 1. je izgubil z njim zvestega sodruga in agitatorja. Bil je tudi svoječasn knjižničar jugoslov. socialist. čitatelnice. Istotako žaluje Proletarce po njem, kot po svojem zvestem, navdušenem dopisniku, neustrašenem borilecu v vrstah proletarcev.

Boril se je junaško in odločno proti kapitalizmu in vsakemu izkoriščanju, vsaki krivici, dokler ni omagal in prišel tja, kjer "vtihne vseh viharjev jeza," in kamor "krivice roka več ne seza."

V svojem boju si je "skoval značaj krepak, kot gore neznanjan".

"Pri sreči bil mu ni denar, ne svetna čast; za vzišeno le vnet bil stvar, za bratske sreče rast!"

"Notranj je čutil mnog vihar a tožil, plakal ni nikoli! Sprejel je možki slednji vdar. Če tožil je kedaj — o svojih bolih ni, o krivdah tožil je, ki ljudstvo jih trpi."

Še mlad mož je spoznal vse krivice, nasilstva, sleparstva in hinvščine. Bolelo ga je to in šel je po svetu iskati in boriti se za resnico in pravico.

"Pravico iskal je, pred kojo enak naj slednji bi bil — četudi prostak pravico vsaj, ki bi ne zrla na drugo, kot samo na vrednost in na zaslugu."

Pravice je iskal po širnem svetu — a doživel je sama bridka razočaranja.

Spoznal je pač prezgodaj, da danes "pravice, enakosti ni pri ljudeh!" Spoznal je, da ga nekateri ljudje celo nočejo razumeti, spoznal, kako velikanske množice si ne upajo, ale ne morejo, ali nočejo storiti ničesar, da bi se opretili suženstvu kapitalistov in — tudi verskih verig, ki jim oklepajo duha tako trdno in trdo, da si ne upajo popolnoma nič svobodno misliti.

Legla mu je huda, neukrotljiva bol na dno sreče. Začel je polagoma obupavati nad samim seboj.

Po čudni sugestiji, ki se ji ni mogel ubraniti si je začel domišljevati, da je nezdružljivo bolan — da ga nekdo sovraži — mu streže po življenju — mu skrivoma meša strupe med hrano i. t. d.

BALKANSKI BRATJE V KRVAVEM KLANJU.

Dunaj, 5. jul. — Poročevalce "Tageblatta" poroča, da se je večeraj vsršla silna bitka med Bolgari in Srbi pri Velesu (Koprili). Južno krilo arbske armade se je umaknilo z velikimi izgubami. Dalje se vrši velika bitka med Bolgari in Grki severno od Soluna. Bojna fronta se razteza stó milj na široko. Bolgari so vzel več grških utrdb pri Solunu in ob Lanagaškem in Bešiskem jezeru. 30,000 Bolgarov se pomiše proti

Njegovo možganje je začelo v tej smeri slabeti vedno bolj — Iskal je sicer pomoči pri zdravnikih, a ti mu niso znali pomagati.

Tarnati ni hotel več in si je mislil:

"Za srečo nisem rojen, usodg svojo vem in znam! To znam, da sem obsojen čutili bolečine — sam!"

Človeka ni imel, ki bi mu stal vedno pri strani, ga tolažil, mu vlival novih nad, ga osrečeval z ljubeznijo svojega sreča — ni ga imel, ki bi mu hotel zaupati in potožiti vse svoje bofosti in se zjokati v njegovem naročju! A — "ni ga hujšega gorja na svetu,

kot so zadušene solze. Ko jim na dan ni dano vreti, pekoče padajo v sree!"

Vročega poletnega dne, v soboto, 28. junija — popoldne — so začeli vreti in drveti po njegovih možganih zopet in grozni, nepopisni, sree trgajoči čuti, predstave, domišljije, bolesti in viharji vseh vrst, ki imajo moč vplivati na sree in možgane — "O, kam, do kam, o, kje si konec!!"

Ne vidim potov, skritih stez — Na levo, desno mene buta nazaj — naprej — življenja ples! Oj, kam hitim?

Izhoda iščem jaz zaman! Naj čolnih — tone v jezni vihari! O, kje si konec — kje pristan?! Vse — mu je vrvelo po glavi — sam ni znal zakaj, kdaj in kako si je — sam prerezal nit življenja!

Kdo more sukati pero tako spretno, kdo čutili tako živo, da bi mogel opisati zadnje trenutke njegovega življenja, ko se je šel boril med življenjem in smrtjo — tako, kakor je on sam v resnici čutil in trpel!

Vse njegovo trpljenje je minulo. Spremili smo ga tja, kjer "tih prstorček najde vsak, naj plenič bo, naj bo prostak — Prosjak tam — kralju je enak! Saj tam je javni — skupni vrt, ki noč in dan stoji odprt vrtnarka mu je — bela smrt!"

Tam šele je našel, kar je iskal in za kar se je boril v življenju, saj pravica, enakost je do danes — edinobe — v grobu!

Društvo Franciso Ferer, št. 131. S. N. P. J., katerega zvest član je bil, mu je preskrbelo krasen pogreb. Ono in jugoslov. soc. klub št. 1. sta mu položila vence na snežnobele krsto! Spremistvo je bilo precej veliko. Pokopan je na "Waldheim" pokopališču. Či grobu mu je ganljivo govoril zadnje besede sodr. in brat F. Godina in sicer za soc. klub in za društvo Franciso Ferer; v smislu svobodomiselnosti pa sodr. F. Škof.

Kot razredno zavednemu boritelju, ki je ostal skozi vse svoje življenje zvest svoji nalogi, kliče mo še enkrat: "Blag mu bodi spomin!" "Pretke naj grob mu gosta trava, Nad njim naj kamen se zdrobi — A — "v delih svojih Naj živi nam večno!"

Grkom južno od Tahyns jezera. Iz Belgrada poročajo, da so večeraj (4. jul.) Srbi pognali v beg Bolgare pri Zaječaru na srbsko-bolgarski meji. Vzeli so več utrdb na levem bregu reke železnice in Bregalinice in zajeli večje število bolgarskih vojakov. Na obeh straneh je padlo do dva tisoč mrtvih in ranjenih.

London. — Evropske velesile so sklenile, da se ne bodo mešale v balkanski konflikt. Balkanske monarhije naj se tepejo med seboj kolikor hočejo po mnenju zastopnikov velesil. Srbom in

Grkom se je pridružila tudi Črnogora in poslala bo ostanke svojih čet proti Bolgarom. Dvignila se je tudi Romunija in mobilizira svojo vojno, da napade Bolgare od severa, če bo treba. Beje se je ponudila tudi tepena Turčija, da bo pomagala Srbom proti Bolgarom. Gpska armada v novi vojni šteje 80,000 mož, med tem ko imajo Bolgari 100,000 mož proti Grkom in 75,000 proti Srbom.

Nihče ni menda bolj vesel vojne med bivšimi prijatelji kakor Avstrija. Zadnja je mojstersko znežala karte za to najnovejšo krvavo igro. Česar ni Avstrija dosegla z lastnim oboroževanjem proti Srbiji in Črnigori, to skuša sedaj doseči potom Bolgarske Čim bolj se balkanske države prepirajo in koljejo med seboj, temveč dobička ima avstrijska vladajoča klika. Delavci in kmetje balkanskih držav so pa še tako neumni, da prelivajo svojo dragoceno kri na komando svojih kronanih reparjev.

Mednarodno tajništvo strokovnih unij je izdalo svoje letno poročilo za leto 1911, v katerih se vidi moč organiziranih delavcev v osemnajstih različnih državah, kot sledi:

Nemčija 3,061,002
Angleška 3,010,346
Združene države 2,282,631
Francoska 1,029,238
Italija 709,943
Avstrija 504,767
Nizozemska 163,679
Belgija 92,735
Danska 128,424
Švedska 116,500
Švica 78,119
Ogrska 95,180
Norveška 53,830
Španska 80,000
Finska 19,640
Romunska 6,000
Srbija 8,337
Bosno - Heregovina 5,587

To so podatki za leto 1911. Leto 1912 pa je bilo že zopet 1,500,000 več novih članov. Med vsemi državami je leta 1912 pokazala največji napredek Angleška in Z. države, vsaka za 570,000 novih članov. Nemčija pa za 200,000. Seveda je sedaj število organiziranih delavcev še mnogo večje. Samo "American Federation of Labor" šteje danes nad 2,000,000 članov. Zatem se slede "W. F. of M." — "U. M. W. of A." — "I. W. W." in mnoge druge unije — in to kar se tiče same Amerike. Napredek unionizma in socializma je v zadnjih letih po celem svetu velikanski. Stare stene absolutizma padajo, delavci se vedno bolj zavedajo svojega dostojanstva — popred ne bo miru, dokler ne pade današnja družba, katera bazira na ropih in umorih.

Delavska dvorana v Londonu. London bo kmalu imel eno najlepših delavskih dvoran na svetu. Načrti so že narejeni, ter se kmalu prične z delom. Moderna stavba bo veljala \$1,000,000. V poslojpu bodo nameščeni uradi in pisarne za delavske unije, kakor tudi velikanske dvorane za shode. Samo v ene dvorani, takozvani "delavski auditorium" bo sedežev za 4,000 oseb. Vse londonske, kakor tudi nekatere zunanje unije bodo prispevale k zgradbi tega delavskega poslojpa.

Ne hodite za delom v Porcupine, Ontario, Canada. V Porcupine so premogari na štrajku. Štrajk v Bingham Canyon, Utah še vedno traja. Delavci, ne hodite v ta kraj iskat dela, dokler ne bo štrajk končan. Bodimo ljudje in bratje, ne pa izdajalci delavskih interesov. "Bingham Miners Union, št. 67 W. F. of M."

Moritev mase

(na železnih Zdrženih držav). 188,037 ljudij umorjenih, 1,395,618 ranjenih!

Ne čudite se in ne izprašajte v kateri grozni bitki so našeli toliko mrtvih in toliko ranjenih. Vse te neverjetne velike mase ljudij so bile umorjene in ranjene — v času, ko je bojno orožje počivalo in rjavelo — brezdelja.

Torej pri vseh teh žrtvah ni nikakih stikov s puškami in topovi!

Ne! — vse te ogromne žrtve je zahteval ameriški železnični moloh v zadnjih 24 letih.

Iz objavljenih števil varstvenega urada mednarodnih obrtnih misij povzemamo — grozno dejstvo. V zadnjih 24 letih pred mesecem oktobrom 1912 je izgubilo svoje življenje 188,037 ljudij — vsled železniških nesreč v Združenih državah. Ranjenih je bilo v istih letih 1,395,618.

Zono vzbujajoče govore te številke. Na ameriških železnih cestah je bilo vsak dan, skozi 24 let ubitih povprečno 118 ljudi.

Kljub tej divji moritvi mas moramo opazovati, kako se trdijo železnične družbe zastavljati pot tudi najmilejši varstveni zakonodaji.

V zadnjem času je državna legislatura sprejela postavbo, vsled katere naj bi bile prisiljene vse železnične korporacije, da morajo preskrbeti vsak vlak s polnim mostvom. V zadnjih tednih so nabirale železnične družbe podpise volilcev, ki naj bi glasovali pri volitvah v l. 1914. proti temu zakonu.

Vse se jim ne bo posrečilo, ker upamo, da bo zakon rešen vsaj pri ljudskem glasovanju. Dosegli pa so vseeno toliko, da zakon vsaj do takrat ne pride v veljavo.

Tako gospodarji moderni kapitalizem! Dobiček, — denarni dobiček — to je vse; človeško življenje ne velja nič. — Ono je — ni vredno. In — pri vsem tem se dobe še ljudje, ki se puste varati in se — v svoji omejenosti — celo bore proti socializmu ter ga skušajo premagati — umičiti.

Kdaj, kdaj — bodo tudi ti izprevideli, da so sami podpora kapitalističnemu morilskemu gospodarstvu!?

Pasja bistrornost. V Parizu so aretirali fatove, ki so imeli na svojih pohodih za pomočnika — psa. Pred nekaj dnevi sta prišla v prodajalno za živila dva moža in zahtevala malenkost. Med tem ko jima je stvar, je naenkrat pohtevane stvari, je naenkrat pokazal eden od kupcev na psa, ki je strgal pred vrati lepo pečeno kokoš. Trgovec, nič hudega sluteč, zbeži iz trgovine in zasleduje psa. Kupovalca pa sta med tem pograbila vse, kar sta le dosegla. Kolesar je tudi zasledoval psa in videl, kako je pes obstal na cestnem vogalu in svoj plen tako dolgo držal, dokler nista prišla njegova gospodarja, katerima je izročil pečenko. Policija je aretirala fatova, ki sta priznala, da sta psa nalašč za tatvino izučila in da jima je pes že dostigral pomagala.

Pozor stavbinski rokodelci! 5000 stavbinskih rokodelcev iz Kansas City je bilo od tamkajšnje "Master Builders Exchange" vrženih na cesto.

Podjetništvo v Kansas City je stopilo v zvezo s "St. Louis Building Trades" družbo in bo poizkušala nabrati stavkolomcev v St. Louisu.

Nujno pozivamo vse stavbinske rokodelce, naj se drže tako dolgo, dokler ne bo "lokout" končan — izven Kansas City-ja. — Ne dajte se pa zvoditi od napačnih vestij!

Iz naselbin.

Skidmore, Kans.

Prosim, odmerite mi nekoliko prostora v resnično delavskem listu "Proletarec". Prvi naselbini v tujaknjem kraju so se naselili pred nekako 8. leti. Pred 8. leti ni bilo tukaj več Slovencev, kakor trije. Danes šteje naša naselbina nad 60 moških, ki imajo po večini družine in svoje pohištvo. Strokovno organizirani smo vsi v U. M. W. of A. Do leta 1907 ni bilo tukaj nikakega društva. Oktobra 1907 smo ustanovili društvo "Priatelj št. 76" in ga priklopili k SNPJ. Dasi smo imeli dosti slabih časov in štrajkov, kateri so nam pobrali mnogo članov. Vendar je danes društvo na dobri finančni podlagi in ima tudi okrog 60 članov. Novembra meseca 1908 je bila ustanovljena postaja društvo sv. Barbare, števil. 51. Spadajoče v Forest City, Pa. Pred približno dvema leti se je ustanovilo "Slov. Del. Podporno" in "Penzijsko društvo". Do leta 1912 ni bilo tukaj nikake politične organizacije. Zato smo ustanovili meseca maja 1912. Socialistični klub in smo ga pri družili Jugoslovan. Socialistični Zvezi v Chicago. Od prvega je bilo precej zanimajna za to naznati.

Ali, slovenska brezbriznost tudi tukaj mi mirovala. Kakor je drogod med Slovence dosti nesloge, tako je tudi v naši naselbini ne manjka. Sploh je pa tukaj dosti Slovencev, ki imajo vedno kakrat socializem na jeziku, kadar ni potreba. Kadar se je pa v resnici treba pokazati, takrat jim pazetje socializma ni hlače. Mnogi pa sploh ne vedo, kaj je socializem. Kadar pridejo volitve, valijo vse drugo, samo delavske stranke ne, dasiravno je edinole socialistična stranka resitljiva izpod kapitalistične sužnosti. Ni hče nam ne bo pomagal, ako si sami ne bomo! Le v združenju je moč! Ako se delavec združimo, lahko vse dosežemo. Nikomur se ni treba bati, ako je pri socialističnem klubu. Vsakdo naj bo ponosen! Ravno tisti kateri se držijo socialistične stranke imajo, če ne večji, pa vsaj tako dober ugled, kakor pri vsaki drugi politični stranki. Le tisti, kateri vedno menjajo svoje mišljenje kakor obleko, nimajo nikakega ugleda ne pri eni in ne pri drugi stranki. Toda, Slovenci je že iz stare domovine navajen, da mora vse slepo ubogati, dasi to ni v Zdrženih Državah potrebno. Tukaj je lahko vsakdo naprednega mišljenja in vsakdo je lahko član socialistične stranke. Ni hče ne more nikomur braniti voliti delavskih kandidatov! Pozdrav vsem zavednim delavcem v Z. D. tebi Proletarec pa mnogo uspeha!

Vaš za socializem

Fr. Čemažar.

Export, Pa.

Večkrat sem si že nameraval odtrgati malo časa za pisavo v Proletarec in ravno danes sem se odločil nekoliko poročati. Direktori naslov imenovane naselbine, še ni bil poročan, pač pa je bil pod drugim naslovom poje pisave. Nimam sicer prav posebnega poročati iz našega malega mesteca. Z delom gre vse povsod dobro, (pa ne posebno za delavce premogarja, pač pa je boljše za lastnika industrije). Prav dosti je o nazovati in slišati od marsikoga da se mora pri premogarskih baronih, nekaj kuhati za prihodnji april, ko bo prišel čas, da potegne njih podpisane plačilne listvice za organizirane in neorganizirane premogarje. Premogarji se sicer res boje biti brez dela več mesecev, ker pri današnjem vsakdanjem zaslužku si ne more vsak premogar že toliko prihraniti, da bi lahko rekel, pa naj bodo počitnice, da se zopet malo razvijem in kosti poravnam za v naprej, ko bo borba končana in napovedana odrešitev od kapitalizma. Ravno obratno je pa seveda s premogarskimi baroni. Ravno letošnje leto imajo dosti skrbi, kam z denarjem, ko jim ga vsak dan vbogi trpini toliko prihranijo. Ko pa bodo delavci zahtevali višjo plačo, oziroma zboljšanja, se bo na izrazil: "Za mene je dobro, ti pa, če hočeš delati, delaš, da se preživiš ti in

tvoja družina, ako pa nočeš, pa štrajkaj ali da kar hočeš. Jaz imam dosti, če prav počiva še tako dolgo moja industrija. Nado mestim pa tudi lahko druge, ki bodoje se rajši delali za moj žep, kakor si mi delal ti." — Količ časa bode še to gospodarstvo nad nami delavec ne vem povedati; pač pa vem, kako bi se to moglo odpraviti! S pomočjo socializma, drugače ne za enkrat.

Edina naša naloga je, da agitiramo in priporočamo delavsko časopisje, ker ako človek ne čita naprednih časopisov, ne ve nič, kaj bi se napravilo za trpina, da bi si malo lažje služil vsakdanji kruh. Zelo dobre je pa še zraven tega, da si vsak prej ko mogoče oskrbi družinjsko pravico. Veliko jih je, ki mislijo: "Kaj mi neče papir, delati bodev vse eno moral." Res, da ne boš sedel v svinčnem stolu, in ne bo vse najboljše okrog tebe nakopičeno, kakor imajo na razpolago kapitalisti, pa, ako bodeš imel vsaj nekaj drugače in boljše z delom, kakor imaš danes, mislim, da bo tudi nekaj vredno.

Naj poročam še kaj o društvenih in jednotnih razmerah. Konvencija Sv. Barbare, spadajoče s sedežem v Forest City, Pa. se vsi letošnje leto v Pittsburgu. Mi že težko pričakujemo izida, kaj se bode pri isti dobrega sklenilo za nas. Glavni odbor se od sedaj čisto molči. Naj se izrazi vsaj kaj o združitvi. Znano mi je, da se bode marsikako društvo protivito združitvi, pa jaz vem, da vsako društvo ima člana, ki je pravih misli — za združitve. Dobro, da istega vpošteva. Vsak naj si malo premisli kaj je danes z organizacijo, na kakem stališču je in kaj bode z njo čez 15—20 let. Marsikaterega sem že na svoja usesa slišal reči, kaj bode koristilo, ako se združimo? Plačevati bodev vse eno moral, morda še več kakor sedaj. Res, plačati bodeš moral ti ali jaz, toda to treba za obstanek organizacije. Danes še ni dosti nemu ali drugemu plačevati mesečni ašesmentu nemu ali dvema društva. Moraš si pa premisliti malo da ako ne pridemo do združenja, ne bodeš ti ali jaz ob določenem času pri nobenem društvu, kar bo vzrok visok assessment in drugi kličem še enkrat **združimo se!** Agitacije je treba tudi za to pri društvih in — raztolmačenja s obratom.

J. Prostor.

Clinton, Ind.

Poročati hočem, da smo tu v naši mali naselbini v kratkem precej napredovali. Zdej nas je tu približno 30, ki dobivamo delavski list "Proletarec". To se že lahko smatra za napredek, dasi še ni popoln. Vsaj toliko je pa, že da, lahko socialističnega kluba št. 41 oziroma o sklepil njega sej. — 15. junija se je zaključilo na klubovi seji, št. 41, da se morajo prihodnje seje, ki bo dne 13. julija t. l. udeležiti vsi sodrugi. Na dnevnem redu so važne točke. Med drugim moramo voliti tudi odbornike za drugo polovico leta, nadzornik bo tudi poročal o premoženju in stanju kluba. Posebno se pa pozivlja one sodruge, ki že dalj časa dolgujejo na pri-spevkih, da vse pri prihodnji seji poravnajo. Ako tega ne store, se jih bo moralo suspendirati, ker pravila tako zahtevajo.

Soc. pozdravom

V. Zupančič.

MOON RUN, PA.

Naj še tako velika je "krivica", denar pokaži, pa ti je "pravica!"

Delavskih razmer ne omenjam. Hvaliti jih namreč ne morem, za boljše Boga prositi zopet ne.

Tu živimo različni narodi. Večina nas je Kranjcev. Ako pride sem kak rojak iz stare domovine, se mu ni treba ustrašiti. Kamor se obrne, vidi Slovence. Nasprotstev — posebno med mladino — tudi tu ne primanjkuje. Ako pridem kdaj sem ali tja in vprašam: "Se li naročiš na kak napreden delavski list?" — dobim za odgovor: "Ne!" Škoda je seveda št. 2, jih nesejo rajde advokatom v Pittsburgu. Res, ubogi delavec brez pomisleka.

Pred par tedni so se stegali fantje prav po starokranjsko in sicer ob 11h ponoči. Ker nisem bil navzoč, ne morem povedati, kdo je bil prvi in kdo najhujši "klavec." Napravili so vse prav hitro in po mersarsko. Eden je dobil tri sunke — enega v roko, dva v vrat. Ena vratna rana je bila precej huda in nevarna. Ostali štirje pretepači so bili manj poškodovani.

Prvi, najhujše ranjeni in njegov prijatelj sta vložila tožbo, čes, da sta bila napadena od treh oseb (dveh mladeničev in enega oženjenega moža). Prva obravnava se je vršila pri Moon Run-skem sodniku. Ostala je brezuspesna, ker tožnika nista bila zadovoljna s pogoji, ki so jih stavili toženi. Toženi trije so prišli nato pod denarno varščino.

Pri domači obravnavi je prisotvoval Matija Skender, ki je slovenski tolmač v Pittsburgu. Njega so zahtevali obtoženci, da bi jim bil za pomoč.

Pri obravnavi sem bil navzoč tudi jaz. Takoj od začetka je govoril M. Spender slovensko. Kmalu pa je postal ponosen in kot netolmač je vzel v roke polo papirja in svinčnik ter stavil angleška vprašanja, kakor kak izvežban mestni advokat.

Ako je prišel Skender v Moon Run kot tolmač, bi mu po mojem mnenju ne bilo treba delati izpraševalnega zapisnika.

Za to delo imamo pač sodnika v Moon Run-u, ki lahko sam poroča v Pittsburg, kar treba.

Meni se zdi, da ni imel Skender nobene pravice ne dovoljenja opravljati to delo. Ako so njega zahtevali toženi trije kot tolmača, je imel le tem tolmačiti, a nič drugega.

Slovenci, ne verujte, da je Matija Skender kak advokat. Čul sem že od mnogih, da on le vodi k advokatom.

Pred več meseci sem čital v nekem slov. listu iz Pittsburga o F. Malijevem procesu, kako je bil F. Mali poškodovan od neke osebe, kako naj govori, da bo dobro zanj. Omenjeni list ni povedal imena onega svetovaleca. Čital sem pa pismo, kojega je pisal Mali iz zapora svojemu znanu. V pismu je bilo: "Cenjeni prijatelj, kako sem bil jaz zapeljan od Matije Skenderja" itd.

Gospodine, ki si me praisal, kje sem bil rojen in ti, ki si dejal, da smo socialisti rojeni pri kravah, si pa zapomni, da je potemtakem Kristus gotovo na naši strani in — zakaj?!

Čul sem, čital in se učil, da se je Kristus rodil v hlevu pri oslu in volu. No — potem smo pa ja — ravno za skupaj!

Ako pa nista vidva, tu omenjena zadovoljna, vama drugikrat povem, da bosta kar skakala. — Torej — pardon!

J. Seme.

Jenny Lind, Ark.

Prosim nekoliko prostora v našem delavskem listu "Proletarec", da poročam nekoliko o našem delovanju od začetka ustanovitve našega kluba. Z dnem 21. junijem smo zaključili leto obstanka social. kluba št. 83. Priredili smo tudi zabavni večer ravno isti dan. S strogim smo začeli, ker nas je bilo pri prvem shodu komaj pešiča. Do danes sma pa (v teku enega leta) že precej napredovali. Naši rojaki so se začeli bolj zanimati in se zavedati, da s tem kapitalističnim sistemom ne more več tako dalje iti in mi ne ostali vedno njihovi sužnj. Čas nam je že, da se enkrat prebudimo. Vzrok nam je velik, ker čitamo slabe časopise, ki nam pišejo, da ako ne voliš njihove stranke, ne boš imel dela. Ko so pa izvoljeni, sprevidimo, kako so nam lagali. Proč s takimi listi in s kapitalisti, ki polni zmirom dalje svoje nikdar polne žaklje. Zato opominjam še vas druge rojake, delavce v Jenny Lind. Zavedajte se svojega stanu in pristopite v naše vrste, v naš klub, da bo večje število naročnikov in čitateljev lista "Proletarca", ki nam je pravi učitelj za osvoboditev delavca iz rok naših izkoriščevalcev, ako ga mi pridno čitamo.

Da je pa naš klub nekaterim tukajšnjim rojakom trn v peti, jim ne zamerimo, ker jim še vedno roji po glavi starokranjski klerikalizem. Pomen našega kluba jim ni znan, ker imajo pretrde glave — jednake zelnatim, da si ne dajo dopovedati. Mi pa, so-

drugi, naprej z agitacijo socializma in za razširjanje našega lista "Proletarca", da prej ko mogoče postane dnevnik. H koncu naj še omenim, da se je začelo turkaj slabše delati. Kar naenkrat so nam dali dva dni počitka v tednu. Rojaki, ne hodite torej sem za delom, ker tu se ga ne dobi. S socialističnim pozdravom vsem sodrugom in sodruginjam!

M. Cirar.

NAŠI "TA ČRNI"

V zadnji številki "Ave Marija" je bila neka zmes pod naslovom "Naši ta rdeči", katere avtor je brzkotne znani svetopisemski prerok — Skazi — mir, Mi vemo, da newyorški misijonar ne zna stvarno odgovarjati. Vsekakor pa smo mislili, da ljudje, kateri so dvajset let hodili v šolo znajo vsaj pisati v dostojnem tonu. Vsega tega učeni uredniki pri po-božnej pratiki ne poznajo. Namesto stvarne kritike pa iz leksikona plankanje stare obrabljene fraze, kakršne lahko napiše sedemletno dete, ki skače po ulicah z brozostrelnimi hlačicami in kaže drugim otrokom zijala.

Članek v "Ave Marija" pravi, naj bi socialisti z duhovniki delovali skupaj! Dobro, kaj bi pa bilo potem? Korupejja. Kaj pa je bilo pred leti, ko so delavci na Dunaju šli na lim "krščanskim socialcem"? Lumparija, da je smrdeča do neba. Kaj imajo delavci na Slovenskem od "krščanskih socialcev" in sladkih besed in obljub lumparskih vodjev Šušteršiča in Kreka? Ničesar drugega, kakor žuljave roke in prazne želodece. Ne v družbi purgarije in frakarije, pač pa delavci sami morajo izvojevati odločno bitko med delom in kapitalom, ako hočejo enkrat uživati sad svojega dela.

Ako se kdo dandanes imenuje delavskega prijatelja, je to že nekoliko smuljivo, kajti pod plaščem delavskega prijateljstva kar mgolji zviti modrijanov, ki so v resnici najhujši sovražniki delavstva.

Predvarka vredno je že to, da se ti prijatelji vedno takrat delavcem najbolj dobrikajo, kadar so volitve. Frakarija trdi, da je delavcem naklonjena, v resnici pa smatra delavce za nezavedno čredo, ki je edinole zato na svetu, da vse svoje življenje gara za druge.

Kakošni delavski prijatelji so klerikaleci, nam najbolj pove duševna dedščina pokojnega papeža Leona XIII. V svoji znani encikliki o delavskem vprašanju je dejal:

"Vedno bodo človeštva vstisnje ne največje in najglobokosežnejše neenakosti. Neenake so sposobnosti, pridnosti, zdravja in moči, a od tega je neločljiva neenakost v življenjskem položaju, v posesti. To razmerje pa je jako svrhi primerno, tako za posameznika, kakor za družbo."

Le malo je treba razmišljati, pa se lahko spozna, kako je ta nauk nasproten delavcem. Kdor trdi, da je sedanja neenakost v življenjskem položaju in v posesti svrbi primerna, obsoja delavce na večno suženstvo. In v tem oziru se je izrazil pokojni papež prav jasno, rekoč v svoji encikliki:

"Gibanje množice, v kateri se zbujajo poželjivost po tujem imetju, se mora uzdati s silo."

Nekateri slovenski duhovniki (med temi je avtor godlje v "Ave Marija") so tako ortodoksn, zagrizeni in fanatični, da gotovo ni bolj mogoče. Po besedah papeževih se gotovo lahko sodi — če že ne vse, pa vsaj mnogo slovenskih duhovnikov. In tako vidimo, da je njih naloga s silo uzdati gibanje množice, v kateri se zbujajo "poželjivost po tujem imetju."

Lahko bi se nad papeževimi besedami moralno zgražali in razvsemali; ali demagogično moraliziranje ni naša navada. To že radi prepustimo farizejem in pismarjem. Ako živi v množicah, ki se gibljejo, res poželjivo po tujem imetju, tedaj je to k večjemu teoretično. Popolnoma jasno pa vidimo tiste, ki si dandanes tuje imetje ne teoretično, temveč prav praktično prilastujejo, proti katerim pa papež ni imel niti besedice na razpolago in katerih se duhovniki načeloma ne smejo dotakniti, ker sami ravno tako delajo. Po pravici so plodovi delametje delavcev. A, v kapitalistični družbi si jih prilastuje kapitalist z enostavnim utemeljeva-

njem, da ima moč za to. Papeževe enciklike govori o neenakosti sposobnosti, pridnosti, zdravja in moči, in trdi, da izvira od tod neenakost v življenjskem položaju in v posesti. Krščanskega usmiljenja te besede pač ne izražajo; odobravati, da se manj zdravim ali bolnim ljudem slabo godi, je gotovo čudno krščanstvo, katero bi nazarenski Jezus gotovo tako ostro in brezobzirno ožigosal, kakor vse hinavščine svojega časa. Sploh pa ni resnično, da bi omejenjene neenakosti utemeljevale neenakost življenjskega položaja in posesti. Izredno talentirane, naravnost ženialne ljudi poznamo v vrstah siromašnega proletariata. Ljudje z najkrajnejšimi sposobnostmi umirajo lakote — tudi med Slovence; prave topece pa nahajamo na višavah družabnega življenja. Lenuhi, ki nimajo pojma, kaj je delo, se valjajo v bogastvu in uživajo vse, kar premore svet dobrega, lepega, ugodnega; pridni ljudje, ki se trudijo v potu svojega obraza od zgodnjega jutra do poznega večera, pa hodijo brez večerje spat, stanujejo po zatohlih brlogih poldrug meter izpod zemlje, nimajo zdravnika in zdraviš in kadar umro, jim niti duhovnik ne izmoli očenaša nad grobom, ker niso toliko zapustili, da bi lahko plačali molitvice. — Zdravi, krepki ljudje, željni dela, ker jimje delo element kakor ribi voda, tavajo po cestah od mesta do mesta in ponižno smenjajo klobuk pred vsako tovarno, ne da bi mogli dobiti zaslužka; umobolni pa sede na raznih tronih, ljudje s pokvarjenim želodcem, z uničenimi živci na napolnjujejo morskakopališča in prirejajo bakanale psov in mačkam, ako imajo možnost polne denarja. Delavce, ki je izgubil svoje zdravje v morem delu pri strojih, pod zemljo, sredi strupenih plinov, seveda ne najde zatočišča v nobenem kopalnišči in ošabno se družba postavlja, ako mu milostno odpre vrata kakšne hiralnice.

Zares, slabo je poznal papež katoliške cerkve tiste razmere, iz katerih izvira današnja socialna neenakost, ako je napisal svojo encikliko iz prepričanja. O naših duhovnikih ne moremo reči tega. Leon XIII. je čepel v svojem Vatikanu daleč od valova stvarnega življenja in mogoče je, da si je v troglavi samoti naredil tako napadne pojme o življenju. Slovenski duhovniki pa žive sredi ljudstva in vsa beda proletariata, vse razkošje kapitalistov je odprto pred njih očmi; v svojih lastnih vrstah vidijo velikansko neenakost, vidijo sposobne stradaljoče kaplane in duševno uboge, a denarja bogate škofe, vidijo vso krivičnost gospodarskega sistema. Ali ni ga med njimi, ki bi vstal in dejal: "Zalostna zmotja je v papeževi poslanici!" Nasprotno. Ko je neki slab slovenski duhovnik kšel na javno debato s sodrugom Kristanom, na katerej je doživel "fiasko" — je ta nečimrni duhovnik trdil, da je bil papež Leon XIII. velik prijatelj delavcev. Fanatično pomagajo ti "delavski prijatelji uzdati s silo gibanje množice."

kega posameznika, ki si predzrne socialno napredno misliti. Ako si zvest svoji nalogi, kakor se izražaj, tedaj pristopi v socialistično gibanje in ako se toliko razumeš v delavskem gibanju in slogi, tedaj piši v kak list, ki je razširjen v Zdr. državah med našim narodom, da jih poučiš. Ven, prijatelj, na dan, da vidimo tvojo zmožnost. Napiši kak dober članek, pokaži nam, kaj znaš. Sam sebe hvaliti zamore vsak prvorazredni šolarček, ali treba je dejanja in potem zasluže. Gotov sem, da te ne bo nihče preziral, ampak za kar si se do sedaj pokazal, ne zaslužiš družega, kakor vence iz koruzne slame (ali po domače rečeno podlago svinjskega kotla) na glavo, da te bodo slavili tvoji pristaši, katerih je le malo, vsaj v državi, kjer ti živiš. Upam, da te navšetne besede ne bodo pokvarile, da bi vzlie temu plačal za eno sv. mašico, da me izmoljo gospod, ko te tako podučim. O Truger, Truger, čas je že, da se izpametiš enkrat. Za sedaj te pa pozdravim — Proletarčev.

Črn kotichek.

Hoče li kdo uvideti, kako daleč more pasti dežela, če je prišla pod klerikalni jarem, naj pogleda v republiko Ekvador v južni Ameriki. Ta dežela je republika samo zato, ker bi nobena monarhija ne prenela takega tiranstva, kakršno izvršuje tam katoliška cerkev in ker bi prva revolucija, ki bi nastala, vedla k osvoboženju od dinastije. Veroizpovedanje je dovoljeno le katoliško in nobeno drugo; dežela je posvečena "najsvetejšemu sreč Jezusovemu" in predsednik mora prisegati, da bo zatiral vse pokuse, ki bi hoteli spremembo tega prvega paragrafa ustave. Armada je razdeljena na štiri zборе, ki se imenujejo: Sinovi božji (! sinovi dobrega pastirja, sinovi peteroran, sinovi neoma-deževane Marije(!) Polki se imenujejo stražniki Marije, čestilci Marije itd. Šole so sploh verske; menihi in redovnice vladajo v najvišjih šolah, jezuitje v srednjih in v edini revni univerzi. V strokovnih šolah je glavna reč veronauk in posledica tega je armada neizobražencev, ki nimajo v javnosti nobene veljave in kateri se le z duhovsko protekcijo dokopavajo do svojih mest. Vsed tega država naravnost peša, ker nima v trgovini, v svoji upravi in v telmiki skoro nobenih inteligentnih ljudi; dovoz knjig in časopisov je podvržen duhovski cenzuri, ki ne pripusti nič svobodni miselnega in ki zapleni vse, kar le količkaj diši po svobodni miselnosti. S takim gospodarstvom se množijo dolgovi na stotilijone, toda v kljub temu plačuje država deset odstotkov letnih dohodkov papežu kot dar vernih služabnikov. Davki rasejo do ogromnih višin in glavni vir duhovskih dohodkov tvori izsesavanje nevednih Indijancev, katerim se sploh nobena šola ne dovoljuje, da ne bi spoznali, kako si iz svojega položaja pomagati; njihove pridelke, poljske in ročne jim odvzamejo duhovniki, ki jim vsiljujejo zanje cene, kakor se jim ravno zdi. Menihi zabranjujejo, da bi kupei stopili v Indijanci v trgovske zveze. Vsed takega stranskega položaja je bilo naravno precej revolucij, za katere se ti sinovi Krista, Boga, Matere božje in petero ran niso sramovali nobenega sredstva, da si obvarujejo svojo moč. Na tisoče oseb je bilo pobitih, na stotine obehnih, na stotine jih je končalo v ječah, vsled inkvizicije ali brutalnega postopanja; posestva u-pornikov so se zaplenila in sorodniki so bili izgnani, da ne bi mogli tožiti za oropana posestva. Zato je v Ekvadorju mrtvo in širši svet ne dobiva od tam poročil. Tako izgleda v kratkih obrisih polastil vlade, in tak konec čaka dežele, ki pripravljajo gospodstvo klerikalizmu. Ko bi se Rim polastil gospodstva, utegnil bi pretvoriti tudi celo ves svet v tako gnilo lužo, kakor se nam kaže Ekvador v začetku dvajsetega stoletja.

Postave nas uče, da je velikanski zločin, ako kdo v razburjenju ubije svojega sovražnika, kateri mu je storil velike krivice. Postave pa nas zopet uče, da je dobro in bogu dopadljivo delo, ako v vojni pobiješ na tneate svojih prijateljev in stanovskih tovarišev!

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 18. avgusta 1906.

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državni Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URAĐNIKI:

- Predsednik: FRAN PAVLOVČIČ, box 705, Conemaugh, Pa.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 3, box 91a, West Newton, Pa.
Tajnik: ALOJZIJ BAVDEK, box 187, Conemaugh, Pa.
Pomožni tajnik: IVAN PROSTOR, box 120, Export, Pa.
Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6108 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Pomožni blagajnik: JOSIP MARINČIČ, 3536 E. 80 St., Cleveland, Ohio.

ZAUPNIK:

ANDREJ VIDRIH, box 523, Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

- VILJEM SITTER, 1. nadzornik, Loek box 57, Conemaugh, Pa.
FRAN TOMAŽIČ, 2. nadzornik, box Tolleston, Ind.
NIKOLAJ POVŠE, 3. nadz., 1 Craib st., Numrey Hill, N. S. Pittsburg, Pa.

POROTNIKI:

- IVAN GORŠEK, 1. porotnik, box 2121, West Mineral, Kansas.
JAKOB KOČJAN, 2. porotnik, box 187, Conemaugh, Pa.
ALOJZIJ KARLINGER, 3. porotnik, box 87 Girard, Kansas.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

S. A. E. BRALLIER, Greeve st., Conemaugh, Pa.

Uradno glasilo: PROLETAREC.

Cenzura društva, oziroma njih uradniki, so ljudno prošeni, pošiljati vse dopise in denar, saravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega! Denar naj se pošilja glasom pravil, edino potom Poštinih; Expressnih; ali Bazničnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznačijo urad glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

BOLESIJ.

Maksim Gorkij.

Nekdaj mi je pripovedoval znanec:

Ko sem bil dijak v Moskvi, se je prigodilo, da sem stanoval poleg ene izmed "tistih" ... saj veš! Bila je Poljakinja in imenovala se je Tererija. Velika, močna brineta s črnimi, zraščeni obrvi in z velikimi odurnimi potezami — me je prestrašilo živalsko iskrenje njenih temnih oči, njen globok glas, njeno prostaško vedenje in njena zunanost mišičaste branjevke ... Stanoval sem v pritličju, in njena vrata so bila nasproti mojim. Nikdar jih nisem odprl, ako sem vedel, da je ona doma. Ali to je bilo redkokdaj. Sempatja sem jo srečal na stopnicah, na dvorišču, in nasmehnila se mi je na način, ki sem ga smatral za nesramnega. Večkrat sem jo videl pijano, razkuštrano, odurno se smejočo ...

Tedaj mi je rekla: "Dober dan, gospod dijak!" z bedastim smehom, s katerim je še povečala moj gnus do nje. Name-raval sem se preseliti, da bi se izognil tem srečanjem, a imel sem tako krasno sobico s širnimi razgledom, in bilo je tako tiho v tisti ulici ... Vzdrl sem. In nekoč, ko sem se zjutraj še valjal po postelji, iskajoč vzroka, da bi mi ne bi bilo treba iti k predavanju, se nenadoma odpro vrata in zoprna Tererija zakliče na pragu v svojem basu:

"Dober dan, gospod dijak!" "Kaj hočete?" vprašujem. Vidim — njen obraz je ginjen, prošč — nekaj nenavadnega na njej. "Ah, gospod, prosila bi Vas nekaj ... Saj boste napravili!"

"Ležim, pričim in mislim: "Atentat na mojo čistost" nič več, nič manj! Bodi močan, Jegov!" "Glejte, rada bi poslala pismo v domovino", reče proseče, tiho, plaho. "Za vraga", menim "stori!"

Vstal sem, sedel k mizi, vzél papir in dejal: "Pojdite sem, sedite in narekujte ..." Pride, sede previdno na stol in me gleda opravičujoče: "No, komu?" "Varšavska železnica, mesto Swenzany, Boleslavu Kasputu ..." "Kaj naj pišem ... Rečite ..." "Moj ljubi Boles ... moje sreče ... Moj ljubček ... Mati Božja naj te čuva! Moje zlato sreče, zakaj nisi tako dolgo pisal po tebi hrepeneči golobici Tereriji ..." "Skoraj bi se bil zakrohotal. "Hrepeneča golobica", na dvanajst večerkov cenjena, s težkimi pestmi in s tako črnimi obrvmi, kakor da bi bila vse leto ometala dimnike in se nikdar ne umila. Toda premagal sem se in vprašal: "Kdo je ta Boles?" "Boles, gospod dijak", je dejala, kakor užaljena, da sem popačil ime. "Boles je moj ženim." "Ženin!"

"Zakaj se gospod tako čudi? Ali jaz, deklica, ne morem imeti svojega ženina ..." "Ona, deklica! ... Ta je bila dobra!" "O, zakaj ne! Vse je mogoče ... Ali je on že dolgo Vaš ženin?" "V šestem letu ..." "Oho — ho!" Pisala sva pisno, tako nežno, ljubeznipolno, da bi jaz sam rad menjal s tem Bolesom, če bi bila korespondentinja druga, če bi bila manjša. "Zelo sem Vam hvaležna za to uslugo, gospod!" je rekla Tererija in se klanjala. "Morda Vam tudi jaz lahko storim uslugo?" "Ne, hvala lepa!" "Mogoče ima gospod raztrgane srajce ali druge stvari?" "Čutil sem, da mi je ta ženski mastodont v križu poglaj rdečico v obličje in izjavil sem dokaj oistro, da ne potrebujem njenih uslug. Šla je. Dva tedna sta pretekla ... Večer je. Kadim in sedim pri oknu ter premišljam, kako bi mogel samega sebe od sebe odločiti. Dolgočasno je, grdo vreme, ne ljubim se mi vum in pečam se iz dolgočasja z analizo samega sebe. Tudi to je dovolj dolgočasno a ne ljubim se mi drugega. Tu se odpro vrata — hvala bogu! — nekdo prihaja ... "Kaj gospod dijak nima nobenega dela?" Tererija! Hm ... "Ne ... zakaj?" "Prosila bi gospoda, da bi še eno pismo pisal ..." "Prosim ... Bolesu?" "Ne, sedaj od njega ..." "Ka-aj?" "O, to sem zabito bitje! Hotela sem reči — oprostite gospod! Sedaj ni za mene, temveč za moj prijateljico ... to se pravi ne za prijateljico, temveč ... za nekoga znanca ... On sem na piše ... a ima nevesto, kakor jaz — Tererijo ... Ali bo gospod morda pisal oni Tereriji?" Gledam jo — njeno obličje je nemirno, prsti se tresejo, v zadregi je in ... uganil sem! "Čujte, gospodična", rečem, "ni ne Boles in ne Tererije, vse to ste se zlagali! Ampak pri meni nimate sreče, jaz nočem znanja z Vami. Ali ste razumeli?" Bila je naenkrat nenavadno prestrašena in v zadregi, prestopicala je z nogami, skremžila je ustnice, kakor da je hotela nekaj reči in vendar ni rekla ničesar. Čakam, kaj bo iz tega, in vidim ter čutim, da sem se vendarle motil, ko sem sumil, da me hoče oropati moje nedolžnosti. Torej je bilo drugače. "Gospod dijak", je pričela, nenadno pa je zamahnila z roko in šla. Ostal sem z mučnim čuvstvom v duši ... Slišim — njena vrata se zapro glasno — jezna je ... Prevdarim in se odločim — da grem k njej, jo pokličem k sebi in ji pišem vse, kar hoče. Pridem v njeno sobo — ona sedi pri mizi, s podprtimi kolmciji, glavno naslonjeno na roke ... "Čujte", rečem ...

Kadarkoli pripovedujem to zgodbo in pridem do te točke, se zdim samemu sebi neumno o-studen ... Taka neumnost! Da-a! "Čujte!", rečem ... "Ona plane pokoneč, pride iskrenih oči k meni in sepeče, ali bolje — mrmra v svojem basu, dočim mi položi roke na ramena ... "No, kaj je torej? No? Da! Nobenega Boles ni — in nobene Tererije! Ali kaj Vam to škoduje? Je li Vam težavno, s peresom pisati po papirju, da? Oh, Vi? Ne Bolesja ni ne Tererije, samo jaz! — Kaj torej, kaj?" "Dovolite", vprašam, omamljen od tega sprejema, "zakaj gre? — Boles ni?" "Seveda ne! Čemu pač?" "In Tererije — tudi ne?" "Tudi ne! Jaz sem — Tererija ja!" — Ne razumem nič, gledam jo debelo in poskušam določiti, kdo od naju je blazen. Ampak šla je zopet k mizi, šarila po ropotiji, se vrnila k meni in rekla užaljena: "Ako Vam je bilo tako težko pisati Bolesu, tukaj je Vaše pismo, vzemite ga! Zame pišejo tudi drugi ..." Vidim — v mojih rokah je pismo naslovljeno na Boles. Fej! "Čujte, Tererija! Kaj naj to pomeni? Zakaj naj bi Vam drugi pisali, ko še mojega pisma niste odposlali?" "Kam?" "Temu — Bolesu?" "Ali njega vendar ni!" — Ne razumem in ne preostaja mi drugo kakor da grem. Ali ona mi pojasni: "Kaj pa?" pravi užaljena. "njega pač ni!" In vila je roke, kakor da ne more umeti, zakaj ne ... "Toda jaz bi rada, da bi bil ... Ali nisem človek kakor vsi drugi? Kajpada, jaz ... jaz vem! ... Ampak komu pač škoduje, če mu jaz pišem ..." "Dovolite — komu?" "No — Bolesu!" "Ali njega vendar ni!" "Oh, Jezus — Marija! Kaj škoduje, no? Ne, ampak kakor da bi bil! ... Jaz mu pišem, potem je stvar taka, kakor da bi bil ... In Tererija ... sem jaz — on odgovori meni, jaz — njemu ..." Razumel sem ... Bilo mi je tako bridko, tako hudo, tako sem se sramoval. Poleg mene, tri korake od mene, živi človek, ki nima nobenega na svetu, ki bi bil prijazen in ljubezniv z njim, in ta človek si izmislil prijatelja! "Vi ste mi pisali pismo za Boles, pustila sem ga prečitati, poslušala in mislila, da je Boles. In prosim, napišite mi pismo od Boles na Tererijo — name. Ako mi ga kdo prebere, verjamem čisto gotovo. In življenje mi bo lažje." "No pa ... hudič naj vzame ..." Od tedaj sem pisal redno vsak teden dve pismi, nene-ga Bolesu in njegov odgovor Tereriji. In dobro sem jih pisal. Ona joki, kadar jih sliši ... In za solze, ki jih je pretakala nad pismi namišljenega Boles, mi je krपालa luknje v nogavicah, srajcah in drugem ... Tri mesece pozneje je prišla v ječo ... In sedaj je gotovo mrtva. ... Moj znanec je odpihnil smotkin pepel, zrl zamisljeno proti nebu in končal: "N-ja ... Čim več greškosni človek vžije, tem silneje si zaželi sladkosti. Ampak mi ne razume-mo tega, odeti v svoje samo namišljene čednosti in zroč drug drugega skozi pajčolan domisljivosti in prepričanja o svoji brez-madežnosti ... To je precej neumno in zelo trdo. Pravijo, propali ljudje ... Kaj so propali ljudje? Predvsem — ljudje, ista kri, meso, kosti, živeci kot mi. Vse življenje nam to govore dan za dnem. In mi čujemo to, ali ... vodi vrag, kako nezmiselno je to. Ali pa smo že popolnoma gluhi od glasnega pridigovanja o človekoljubnosti? ... V resnici smo tudi mi sami propali ljudje, še zelo globoko propali ... v brezdno vseh možnih domisljivosti in prepričanja o premoči naših možgan in naših živcev nad tistimi ljudmi, ki so le manj pretkani kakor smo mi, in se ne znajo tako dobro pretvarjati kakor mi ... Sicer pa — dovolj tega! Vse to je nekaj starega, skoraj sramotno je, o tem še govoriti ... nekaj zelo starega ... da! ..."

Lz stare domovine
Nova tramvajska proga v Trstu. Vršile se so razne poskušnje z novimi tramvajskimi vozovi na novi tramvajski progi, ki drži od Sv. Ane po ulici Istria skozi predor pod Montuzzo do Goklonijevega trga. Poskušnje je gledalo veliko občinstva, se radovalo, plaskalo in telkalo za vozovi. Znamenje pač, da so vsi že davno slutili majno potrebo te nove tramvajske proge, ki tvori še majhen kosček večjega načrta tramvajske mreže. Ako bi ljudstvo poznalo zgodovino te proge, se gotovo ne bi smežalo, in bi se morali še za ta nov kosček cestne železnice zahvaliti zopet socialističnim občinskim zastopnikom. To progo bi bil moral imeti Trst že pred osmimi leti. Po vsem pa, kar se je zgodilo, bi jo bili morali imeti najkasneje 1. januarja t. l. Toda družba, ki je prevzela zgradbo te proge, ni izvršila svoje dolžnosti in naši italijanski mestni občine so mlačili. Po 1. januarju so se začeli daljšati roki otvoritve te nove proge. Parkrat so bili podaljšani, in proga bi morala biti otvorena najkasneje 1. maja t. l. Dne 23. maja so se hvalabog vršile vezne poskušnje z relativnim navdušenjem ljudstva, ki se ne zaveda, kaj bi smelo od občine vse zahtevati. Italijansko nacionalistično časopisje opisuje to progo in nove vozove od vseh lepih strani in skuša iz tega podjetja kovati volilni kapital za italijansko nacionalistično stranko. Ne pove pa slabih strani tega podjetja, ne pove, da stane preveč in da bi stalo še veliko več, da ni bilo v mestnem svetu socialističnih zastopnikov. Progo je zgradila občina na svoje stroške. Režijo proge je pa dala v najem sedanji tržniški tramvajski družbi. Ta družba, ki je preskrbeča Trst z najbolj škandaloznim tramvajskim prometom, kar si ga moremo misliti, ta družba si bo sedaj kovala kapitala na progi, ki jo je zgradila občina. Italijanski nacionalci so odklonili predlog socialističnih demokratov, naj ostane režija v rokah občinske uprave. Tudi slovenski nacionalci so glasovali proti temu predlogu socialističnih mestnih zastopnikov. Pod predorom so bile položene tračnice takoj, ko je bil predor dovršen. Nihče se za te tračnice ni več zmenil. Sedaj pa, ko se je morala proga otvoriti prometu, so gospodje inženirji spoznali, da so tračnice segnile in da niso za nobeno rabo. Morali so postaviti nove, seveda na stroške občine. Tako so bogati darovi italijanske nacionalistične večine. Ljudstvo pa plaska in teka za vozovi.

Novice z Viča. Viški franciskanski patri bi najraje kar čez noč napravil Vič popolnoma klerikalno. Zloglasni župnik Čampa je pred procesijo obvestil viskega župana Oblaka, da se ne sme drugače udeležiti procesije, da odloži prej predsedniško mesto Ciril-Metodove podružnice za Vič-Glinec. Občinski odborniki, v kolikor so liberalci, z županom na čelu, so zato izostali od procesije. Za liberalce je to znak, naj ne tišče za cerkvenim benderom! Pri procesiji je bila še druga sitnost. Klerikalna godba je strajkala. Kapelnik godbe je pater Ferdinand, ki je pri izkušnji, da pokaže svoje obširno prirodopisno znanje, imenoval nekoga godca ošla. Zato so se godeci ves teden kujali in patri so lepo pohlevno hodili od enega do drugega in jih preslilo sodelovanja pri procesiji. — Hudo-mušni ljudje po Viču govore, da bo na Viču otvorena nova božja pot — novi Betlehem. Glavno vlogo je igrala neka Marijina devica, sv. Ježefa znan devčar in igra je bila tako naravna, da se je rodilo sedaj d ... e.

Klerikalna armada na Avstrijskem. Poleg duhovnikov je bilo leta 1910, na Avstrijskem 11-116 menihov in 27.389 nun. Samo na Dunaju je 183 samostanov. Glede števil samostanov je izmed avstrijskih kronovin Galicija na prvem mestu, šteje namreč 652 sa-mostanov. Za Galicijo sledi Nižje Avstrijska s 428 samostani in po-tem Češka s 383 samostani. Naj-več redovnikov ja pa na Nižje Avstrijskem, namreč 8382 meni-hov in nun, potem pride Galicija s 6325 lenuhi, Tirolska s 5508 in

Češka s 4385. In s čim se pečajo ti ljudje? Poleg dobrega življenja je njih najljubše delo pouk in vzgoja mladine. Menihi poučujejo na 8 zasebnih gimnazijah, na 5 zasebnih učiteljskih, na 2 trgov-skih šolah, na 6 meščanskih šolah in na 20 ljudskih šolah. Nune imajo pa vse večji delokrog: imajo 3 dekliske gimnazije, 10 učiteljskih, 8 licejev, 4 trgovske šole, 108 dekliskih penzionatov, 56 meščan-skih šol, 571 ljudskih šol. Dalje poučujejo na 143 javnih ljudskih šolah, 512 delovnih šolah, 273 o-troških vrteih in 64 nadaljevalnih šolah, 5 tečajih za otroške vrtnarice, 6 tečajih za učiteljice žen-skih ročnih del in 19 gospodinjskih šol. To so torej tiste delavne-kar, kjer menihi in nune vzga-jajo ljudi, ki so največja ovira vsega napredovanja.

Iz mednarodnega delavskega gibanja. Belgija. V Gentu so ustanovile strokovne organizacije in združene organizacije "Delavsko banko" s kapitalom 1 milijon frankov, 25 odstotkov kapitala je že vplačanih. — Peki po bruselskih konsumnih zadruga delajo v treh šihatah na teden, in sicer traja vsaka šihata po osem ur. Na vsake tri tedne pride na vsakega delavca ena nočna šihata. Vsako leto imajo pekovski pomočniki pravico do sedemdnevnega dopu-sta in dobe v tem času neprikrajšano mezo. Začetniki dobivajo na dan po 5 frankov (4 K 75 vi-narjev), najvišja meza je 6 fran-kov (5 K 70 vinarjev) na dan. Predelavci dobivajo po 1 fran-ku. Razen tega dobivajo vsi brez-plačno: srajce iz flanele, hlače, predpasnike in sandale. Od čis-tega dobička dobivajo po 2 in pol odstotka. Delavci izvolijo svo-gega zastopnika v upravni svet. Po določeni službeni dobi so upravičeni do starostne rente, ki iznaša po 2 do 2 in pol franka na dan. V slučaju smrti dobi delav-čeva družina 300 frankov (285 K)

Trije mladi delavci so stali pred vrati gostilne "pri Pošti" na Viču, ki je visavis cerkve. Na-enkrat se prikaže policaj in jih "herštela". "Fantje — v cerkev ali pa se razidite! Če tukaj stojite dajete slab zgled onim, ki so v cerkvi." Fantje so se nasmejali i nse razšli, ker je ugovor napram vsakemu pokvečenemu in po žganju smrdelcu policajcu v Av-striji zločin. Ta dogodek pa do-kazuje, kaj si vsaka sestrađana policajska pokveka upa dovoliti v klerikalni Avstriji.

Katoliška cerkev in denar. V okolici Radgone se je hotel poročiti kmet Ujdl in je šel zato z nevesto k župniku. Župnik pa je dognal, da je Ujdl s svojo nevesto v sorodu in sicer v petem kolenu. Poslal ju je na dekanijski urad. Ko je tam vso zadevo povedal, je moral napraviti prošnjo do škofa in plačati 1 K za šolek. Škof je rešil prošnjo tako: Ujdl dobi dovoljenje za poroko, če plača 30 K za Petrov vinar. — Ali je se-daj sorodstvo izbrisano? Gospodje se dobro razumejo na biznis.

Socialistična zmaga v Pulju. Znaga socialne demokratične stranke pri nedeljski ožji volitvi v Pulju je močno poparila itali-janske nacionaliste po vsej Istri. Mnogo jim je bilo na tem, da se po zloglasnih korupcijskih aferah politično rehabilitirajo in se tudi najmalopridnejših volilnih zvijač niso sramovali, da poraziijo socialiste. Najostudnejšo agitacijo so uganjali nekateri uradniki trgov-skega konsorejia, tako, da je bilo celo mnogim trgovcem preveč in bodo poklicali dotičnike na od-govor. O enem je n. pr. znano, da je ves teden dostavljaj strankam glasovnice, na katerih je bilo na-pisano ime kamorističnega kandi-data dr. Devesovića. Delavstvo respektira svobodo političnega prepričanja in prizna vsakomur volilno svobodo, ampak trpelo pa ne bo volilne goljufije. Trgovci, ki so navezani na delavske odje-malec, so pokazali, da umevajo delavsko stališče, ko so počitno ob-sojali nezasišani nastop nekate-rih uradnikov trgovskega konsorejia. Ampak vse nesramnosti, ki se jih je kamora poslužila to pot, so bile brezuspešne: sodrug Lirussi je dobil 1612 glasov in je z večino 256 glasov zmagal nad italijanskim nacionalcem dr. Devesovijem, ki je dobil 1356 gla-sov.

Elektroni.
Nič bolj ne veseli kapitaliste kakor to, če se delavec pripravijo in sovražijo med seboj.
Moč naroda ne obstoji v bogastvu par ljudi, temveč v sreči in zadovoljnosti vsega ljudstva.
Človek je premagal prirodne elemente. Iznašel je stroje. Sedaj mora še premagati mezno suž-nost, ki ga priklepa h strojem.
Rezultat letošnje proslave "slavnega četrtega": 16 mrtvih in 784 ranjenih. To je veliko manj kakor prejšnja leta. Amerikanci se bodo s časom le spametovali.
Kat. cerkev ni na glasu radi svoje ljubezni do vede, do učeno-sti sploh, ampak vsled svoje si-stematične organizacije, potom katere zamore vzdrževati višek poneumnjevanja širokih mas.
Prijatelj, ali imaš sreč? Tebi je gotovo znano, da kapitalist nima sreca. Vsaj človeškega ne! Kapitalist ima samo želodec in žep. Nikar kapitalistov kaj prositi, temveč zahtevajte.
"Amer. Slovenec" vedno piše o socializmu, a ne ve o stvari niti toliko kolikor ve najpriprostejši premogar, kateri je hodil morda samo par let v šolo. Čemu pišete o stvari, katere čisto nič ne raz-umete?
Misljenska okostenelost, neved-nost in strahopetnost je triglava pošast, triglavi gad, kateri drži večino delavcev v brezbriznosti z ozirom na svoj gospodarski polo-žaj. Otresite se tega gada in solnce svobode vam bo kmalu za-sijalo.
Dokler ni svobode dela, tako dolgo nimamo svobode. Dokler morajo delavci beratiči za delo in dokler so odvisni od drugih gle-de svoje življenske eksistence, ta-ko dolgo niso svobodni. Le zapo-mnite si to in premišljuje, pre-mišljuje!
Svobodomislci so v zmoti, če mislijo, da ni treba organizacije. Iz organizacije kat. cerkve je raz-vidno, da je organizirana neum-nost, tepčavost in idiotstvo lahko večji in jačji faktor v vplivanju na socialne razmere, nego neorga-nizirana — in naj bo še tako mo-derna-veda in napredek.
V Ameriki je po zadnjem ljud-skem štetju 100 milijonov ljudi. Izmed teh 100 milijonov je okrog 16 milijonov katoličanov. — Po logiki Amer. Slov. in njegovih "učenjakov" pa je pravzaprav le 16 pičlih milijonov pravih — po božji podobni vstvarjenih ljudi; o-stalih 84 milijonov šteje Am. Slo-venec med "afnje", ki ne bodo nikdar gledale božjega obličja ...
"Clev. Amerika" pravi: "Ta list (Proletarec) piše, da so bal-kanski narodi začeli vojsko z nam-enomom naropati nekaj pokrajim od Turkov." G. Pire, nas list že ni tako pisal. Mi smo pisali, da so šle na rop balkanske monarhije, vlade, ne pa narodi. Monarhije in narodi sta pa dve stvari. Voj-no so začeli balkanski kralji, a narodi so jo le vršili. Če bi odlo-čevali narodi, bi gotovi ne šli v vojno in prav gotovo bi se ne kla-ili sami med seboj, kajti narodi ni-majo nobene koristi od vojne, marveč le plačujejo krvave raču-ne.
Prijatelj, če tvoj duhovnik ali kakšen drugi lahkoživec napada socializem, ali je to že razlog, da moraš tudi ti napadati in sovraži-ti socializem in svoje sodelavce socialiste? Dotičnik ima lahko svoje vzroke, vsled katerih je na-sprotnik vsakega delavskega gi-banja. Ampak njegovi vzroki ni-so tvoji vzroki. Bodi mož in od-ločuj sam! Ne veruj našim na-sprotnikom in ne veruj nam, dok-ler se sam ne prepričaš. Prou-čuj socializem na svojo pest in potem sodi, kdo ima prav. Ako želiš zdravo misliti, gotovo boš prav sodil. Ne napadaj sociali-stov, dokler socializma sam do-bro ne poznaš.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj: jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, 1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta. Opaziti pa moramo: Pri spremembi številke v ovoj norega naznaniti tudi STARŠ. nozilo.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by South Slav Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

Glasilo Slovenske organizacije Jugosl. socialistične Zveze v Ameriki.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year. Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS): "PROLETAREC"

2146 Blue Island ave. Chicago, Ill

SOCIALISTIČNA STRANKA IN ŽENSKA VOLILNA PRAVICA.

Ženske nimajo nikake politične moči. Politična moč omogočujo voditi in formirati postavne zadeve človeške družbe in deločevati razmerje med človeškimi bitji, bodisi med posamezniki ali med družbo. Brezpravna žena je prepuščena na milost zakonov, katerih ni nikdar postavila. Osebnosti oziraj lahko vplivajo na gotove moze, da so človekoljubni napram gotovim ženam, toda po naših moze sprejeti zakoni pa ne preperečujejo, da bi drugi moze ne bili ženskam naklonjeni in krivični. Pošten in plemenit moz bo vedno pravičen v svojem ravnanju do žensk, neoziraje se na postavu. Toda moz, ki ni pravičen in plemenit, bo v svojem ravnanju do žensk ostal vedno v neujah zakonov. V nekaterih državah, kjer so ženske volilno brezpravne, je oče edin lastnik otroka. On da lahko odstrani nerojenega otroka. Samo matere v zakonski zvezi rojenih otrok imajo pravico do svojih potomcev in sicer ako jih oče ne zahteva. V nekaterih državah ženske sploh ne smejo imeti posestva, njena plača spada po zakonu očetu, oziroma soprogu. Zakoni o dovoljanju starosti so sicer mutasti, a so obenem težka obtožba po moze sprejetih zakonov. Žene naj se vdeležujejo socialnih zadev v življenju. One sedaj sicer niso osamljene in ločene od ostalega sveta, toda kjer molčijo napram zakonom vladajoče družbe, so zakoni napram njim nepravilni in neopravičeni. Delavca naše postave malo varujejo, a to po njegov lastni krivdi, še manj pa branijo politično brezpravni razred človeške družbe. Že zdavnaj prej kot so se pokazali zasluževalni pojavi naših zakonodaj, so ženske trpele velike krivice pod postavami, katere so sprejeli moze. Spolno nasprotstvo odseva iz državnih zakonov in mestnih ordinanc v naših kakor tudi v drugih državah, kjer vladajo moze. Izvor teh pojavov sega daleč nazaj v zgodovino človeštva. Najsi so bili vzroki temu ti ali oni, mi vemo, da je to nečedno dejstvo, katerega je treba odpraviti.

Žena je socialno bitje. Prvotno in naravno je to socialno bitje večje veljave kot pa moz. Po naravi ima mati v svoji primitivnosti skrb in prvi interes za svojega otroka. Primitivni moz je individualist in njegovi interesi so osredotočeni v prvi vrsti na samemu sebi. Kakršnokoli socialno zavest moz že ima, si jo pridobil potom izkušnji. Ker imajo žene nekoliko prednosti pred mozi zaradi spolnih ozirov, ne bo težko razumeti, zakaj kažejo žene v svojih organizacijah močno socialno zavest. Ko so svoj čas v New Orleansu moze propadli pri volitvah za napeljavu novega vodovoda, so bile ženske tisti faktor, ki so dosegle razpis novih volitev ter tudi zmagale. Sedanjí mestni vodovod je nekaj spomenik ženske zavesti in zmanjšuje marljivost ljudi za več sto odstotkov.

Žene, matere, vedo koliko stane človeško življenje in tega ne more noben moz dovolj visoko ceniti. Velevažna vprašanja o zdravstvenem stanju ljudstva, o varnosti žensk pri njih delu in o pravicah otrok vzbujajo pozornost vedno večjega števila žensk vsako leto. Socialna zavest žensk ni nikak

produkt domišljije, ampak je velevažno dejstvo.

Poleg vsega tega je še druga, važnejša faza tega vprašanja. Prehod od priprostega rokodelstva k modernim strojem je prisilil delavce, da so sledili temu prihodu v nov sistem proizvajanja in razpečevanja (produkcije in distribucije). Žene so vedno izvršile svoj delež svetovnega dela in današnji delavski razred obstaja iz moz in žen. V vsakem slučaju, kjer je moz — delavec žrtvovan in izkoriščen, trpi žena — delavka ravno toliko: na drugi strani pa sega njeno gorje še višje: njega gospodarska odvisnost jo sili, da se prodaja. Pred temi groznimi razmerami ženskega življenja se zastor nikdar ne dvigne in človeška družba nima pravega pojma o globokosti te grozne tragedije. Gospodarska zagotovljenost in neodvisnost sta edini rešiteljici žensstva. Bodisi za ženo kot mezdno delavko, bodisi kot socialno sodelujočo je politična moč zanjo velevažno orožje v boju za pravičnost in dostojne življenske razmere.

Moz utemeljuje svojo volilno pravico na podlagi naravnih pravic do vlade samega sebe. Vsak dokaz v prilog volilne pravice je obenem tudi dokaz za žensko enako volilno pravico. Moz in žena imata več skupnih svojstev — kot člena istega človeškega plemena, kakor pa različnost v spolu. Ako se zatorej ženi odreka volilna pravica zaradi njenega spola, to pomeni toliko, da se ji odreka pravico imenovati se človeško bitje. Nasprotno pa je ravno tista različica, ki eksistira med mozem in ženo, najmočnejši argument v prilog ženske volilne pravice. Ako se dovoli volilna pravica ženi, s tem ne bo moz nič prikrajšan v svojih opravičenih pravicah. Ako se dovoli ženi vstop v politično arenu, bo s tem odstranjena moška nadvlada, ki je škodljiva moški samemu, ki rodi tiranstvo in ki omogočuje krivičnost do žene. Pravičnost za ženo, ne pomeni krivice za moza. Naši skupni interesi kot človeška bitja, in naša različica kot moz in žena, vse to zahteva politično moč in socialne pravice ravno tako za ženo kakor za moza.

Naša želja je storiti konec sedanjemu kapitalističnemu sistemu, a triumf delavskega razreda ne bo nikoli mogoče brez združenih sil moz in žena, ki so zainteresirani v tem velikem boju. Mi ne zahtevamo združitve kapitalizma zaradi krivičnega postopanja enega ali drugega posameznega kapitalista in tudi ne iz sovraštva, katerega bi utegnili imeti do posameznikov v kapitalističnem razredu, ampak zaradi napredka človeštva in že nujna ohranitev družbe same zahteva, da je treba strmoglaviti sistem privatne lastnine ter na njega mesto postaviti delavski razred kot lastnika vseh za življenje potrebnih stvari. Socialni problemi morejo biti pravilno in uspešno rešeni le, ako bodo delali moze in žene z roko v roki za njih rešitev. Vprašanje, ki se tiče ženske volilne brezpravnosti in kako priti do ženske volilne pravice, je prvo. Katerih sredstev naj se poslužujemo, da naša žena to doseže? Kakor konstitucija govori, ima kongres in postavljajalec posameznih držav pravico odločevati, kdo naj voli in kdo ne. Iz dveh vzrokov bo kapitalistični razred prisiljen prej ali slej dovoliti žensko volilno pravico. Prvi je ta, da bo vladajoči kapitalistični razred iz gospodarskih ozirov dovolil volilno pravico ženam svojega razreda v upanju, da ga bo to vzdržalo še naprej na površju vlade ter mu varovalo gospodarske interese. Rastoča ženska zavestnost bo prej ali slej tako uplivna, da ne bo mogoče niti kongres niti zakonodajec posameznih držav še naprej odrekati volilno pravico ženam.

Neprestana pazljivost in delavnost v prilog populne in neomejene ženske volilne pravice je najboljše jamstvo proti omenjeni volilni pravici, katero bo vladajoči kapitalistični razred hotel klicati na pomoč, da ga reši gotove smrti. Naša prva dolžnost je, da ustvarimo tako javno mnenje, ki bo prijazno ženski volilni pravici. Naš program naj vedno dela in stremi v tej smeri, tozadovno podrobno delo pa naj vrši stranka potom svojih ženskih odsekov, katerim naj pomaga vse strankino članstvo. Žene iščejo politične mo-

či v brezpravnem razredu samem. Vlada ne pripozna žene kot političnega faktorja v človeški družbi. Vsekakor pa imajo volilne brezpravne ženske danes asaj eno zavetišče, kjer imajo moč posezati v javno življenje, to je, pristojbine plačujoče članstvo socialistične stranke. V tej politični organizaciji imajo ženske svoj glas v določevanju in formiranju programa te politične stranke, ki je edina stranka, ki pripozna fundamentalno pravico žene in jo tudi izvaja. Glasovanje za žensko volilno pravico je glasovanje za osvobodjenje polovice človeškega rodu. Z glasovnico v rokah je žena — delavka oborožena z enakim orožjem kakor njen brat mezdni delavec. Glasovnica v rokah matere omogočuje izboljšanje razmer za njene otroke. Nikakor ni opravičena trditev, da bi žene ne znale prav uporabiti volilne pravice. Ako pripoznamo, da je žena ravno tako dobra učiteljica, ravno tako dobra in uspešna delavka itd. kakor moz, potem moramo priznati, da bo ravno tako dobra učilnica. Le z združenimi silami moz in žen homo dosegli izboljšanje zakonitim potom ter pospešili prihod dneva za preustroj vsega socialnega reda.

Vitežstvo in spojni oziri preteklosti se morajo umakniti pravičnosti in bratstvu bodočnosti.

IZOBRAZBA.

V čem se razlikuje organizirani delavec od indiferentnega? Odgovor je jako enostaven: Organizirani delavec je spoznal, da se človeška družba deli v dva razreda: v razred posedujočih in neposedujočih; tak delavec se zaveda in interesnih razrednih sporov, ve, da se ti spori dan za dnem poostrujejo, da zavzema razredni boj čim izrazitejšo obliko. Zbudila in utrdila se je njegova zavest; nič ne pričakuje več pomoči od gospodujočih, prepričan je, da je njegova osvoboditev mogoča samo potopu združenega boja izkoriščanih in zapostavljenih proti gospodujočemu izkoriščevalnemu razredu. Ve tudi, da je taj boj težaven, da zahteva mnoge vstrajnega vsakdanjega napora in žrtvovanja. Tak delavec je plemenit, zaveden, je osebnost, ki razvija in uveljavlja svojo moč. On je ravno v razvijanju te svoje osebnosti, ki se razlikuje od nezavednega delavca, ki živi brez smotra in cilja navadno življenje trudne delovne živine.

Ali v tem označenju zavednega organiziranega delavca ni še popolnoma predstavljen njegov značaj in ne v celoti predstavlja na naloga, ki jo mora izvršiti kot član bojne proletarske organizacije. Večina članov je prišla v organizacijo po instinktivnem čutenju dolžnosti. Pridružili so se organizaciji, ko se niso bili popolnoma prosti raznih predsodkov in ko še niso jasno razumeli ciljev in dotrine stranke. Le po goleni ključju pride mnogokrat delavec v organizacijo. Instinktivno čuti, da je sedanja uredba človeške družbe krivična, da ni pravi, ako mora delavec garati po deset ali celo dvanajst ur na dan za nesramno plačo, ki mu ne zadošča niti toliko, da bi zadovoljil najnujnejšim življenskimi potrebami. Pride na shod, in sliši, da se tam poudarja to, kar on čuti. Naravno, da se strinja z onimi, ki čutijo in mislijo kakor on in da se pridruži organizaciji, ki hoče odpraviti izkoriščanje in zboljšati položaj delavstva.

Se na li sme trditi, da je tak organiziran delavec tudi obenem takor pravi in resnično zavedni član in bojevnik organizacije? Ne! Nov član je začetkom le član organizacije. Na njega mora vplivati organizacija.

Ta potrebuje zaupnikov, agitatorjev, organizatorjev, osebe, ki znajo voditi in upravljati svojo bojno organizacijo in ki se zavedajo velike naloge in odgovornosti svojega dela. Takih voditeljev in agitatorjev organizacije je treba šele vstvariti, vzgojiti. Ni težavno postati dober bojevnik organizacije; le vztrajne volje, neomejene prepričanja in odkrite požrtvovalnosti je treba. Prvi član organizacije bo svojo stvar vedno in povsod branil, ne bo zamudil ne ene prilike agitirati v prid stranke, — pojasniti, uveljaviti strankina načela. — Tak pravi in popolni bojevnik mora

ostati vsak novi član organizacije. S plačevanjem prispevkov se je izvršilo le del dolžnosti, ki jih nalaga organizacija. To je treba poudarjati.

Organizacija potrebuje dobrih in zavednih sodrugov, ki se ne strahujejo porazov in ki se ne navdušujejo le ob zmagi. Ni lahko izvojevati zmago nad kapitalizmom. Zato potrebuje proletarska vojska vnetih in neustrašljivih bojevnikov, previdnih in zrelih zaupnikov. Vstvariti take značaje je naloga prave razredne organizacije, ki stremi po odpravi izkoriščanja, po zdrobitvi premoči kapitalnega kapitalizma.

STROJNO PROIZVAJANJE.

Tehnični razvoj je mera napredku proizvajanja. Vporaba stroja kot proizvajalno sredstvo predstavlja moč industrije in napredok ljudstev. Stroj je faktor industrijskega bogatstva in kulturnega razvoja.

Stroj nadomestuje zmoglost in trud delavca. Z iznajdbo in vporabo stroja se je proizvajalno pomnožila in izpolnila. Splošno bogastvo je naraslo: kapitalizem se je od tedaj uveljavil. Ali napredno li bilo misliti, da se je v vporabo stroja in pomnožitvijo industrije zmanjšalo delo človeških rok. Stroj je le spremenil način dela. Delo je vkljub pomnožitvi proizvajanja naraslo. To se sicer zdi na prvi pogled protislovno. Ali poznavaletu strukture kapitalizma je bilo dejstva jasno in razumljivo.

Kapitalistična družba ni nekaka skupina ljudi, ki se poslužujejo stroja, da pomnožijo potrebno proizvajajo in nadomestijo delo človeških rok. Kapitalistični sistem se deli v dva razreda: v razred kapitalistov in v razred delavcev. Delavci ne odločajo pri vporabi stroja. Stroj je last kapitalizma. Delavec proda kapitalistu svojo delovno moč, ki jo ta izrablja do vseh sil. Kolikost proizvajanja ne določa trajnost dela, kakor bi bilo to mogoče v družbi brez izkoriščevalcev. Delavec mora proizvajati predvsem vsaj toliko, da vrednost proizvajajočega njegovega zasluzku. Kar proizvede vrednost čez odmerjene meze, gre v prid kapitalizma in je ta večja poizvaja, ki vstvarja takozvano nadvrednost. Stroji pomnožujejo proizvajajo in so zato v sedanjí socialni uredbi kapitalizmu v večjo korist nego delavcu. V tem je negativna stran učenka stroja, ki bo resnično koristil splošnemu blagostanju samo v socialistično urejeni človeški družbi, kjer bodo služili stroji mesto pomnožitvi nadvrednosti, znižanju delovnega urnika.

Vporaba stroja ni le pomnožila bogastvo in pospešila spojitve razredov; učinkovala je zlasti na spremembo načina in oblike dela.

Stroj nadomestuje ročno delo: delavec je le pripomoček stroju. Tehnika sama se dan za dnem izpopolnjuje. Z vporabo elektrike so se stroji izpolnili in pomenstajili. Stroj absorbira vse posle in spreminja vse dosedanje oblike dela. Pred razvojem tehnike izginjajo razni poklici in stare industrijske tvorbe. Od delavca se ne zahteva le manualne zmoglosti, temveč tudi duševne pomoči. Nov način dela ni zboljšal zato delovnih razmer delavstva. Delo pri stroju odvzema delavcu fizično in duševno moč; sil delavca se izrablja intenzivnejše in popolnejše. Odtod velika onemoglost že mladih delavcev. In odtod vztrajni boj delavske stranke v syrho dosege popolnejših socialno političnih odredb, ki naj zagotovijo eksistenco delavcem, onemoglim vsled prevelikega kapitalističnega izkoriščanja.

Stroj je vstvaril moč in bogastvo kapitalizma. Stroj je pa od druge strane pahnil delavski razred v najnevarnejši socialni položaj. Moderni način proizvajanja omogoča industrijske krize, katerim je prva posledica trajna brezposelnost ogromnega števila delavcev, ki so mnogokrat za meese in mesece izpostavljeni revščini, stradanju in vsakovrstnemu pomanjkanju. Delavcem je stroj v sedanjem družabnem sistemu škodljiv in nevaren. Zato je tudi glavna zahteva socialističnega programa, da naj postane stroj in sploh vsa proizvajalna

sredstva last skupnosti. Proizvajalna sredstva morajo preiti v roke delavstva. Tedaj bode stroj sredstvo blagostanja, faktor pravega gospodarskega in kulturnega napredka.

Delavskim organizacijam je naloga izvesti spremembo gospodarskih stikov. Ta sprememba se oia ne more vršiti mahoma ali po določenem načinu. Poleg končnega cilja — osvoboditev od strani delavstva vseh proizvajalnih sredstev — imajo organizacije izvesti tudi vsakdanji boj, ki mora do-prinesti delavstvu takojšnje koristi. Najuspešnejša od pomoči brezposelnosti delavcev je zahteva po znižanju delovnega urnika. Čim manj ur gara delavec v prid gospodujočemu kapitalizmu, tem večje število delavcev potrebujejo kapitalistična podjetja. Z znižanjem delovnega urnika se delavec tudi zavaruje proti predčasni onemoglosti. Uspešni boj delavskih organizacij, za doseglo boljših delovnih in mezdnih pogojev proletariata je vprašanje zdravlja in življenja delavcev. Zavedni delavec, ki razume in ceni ta boj, se ne odtuje delavski organizaciji. Kapitalizem se vsled neprestanega tehničnega napredka čim bolj utrjuje; položaj delavstva postaja tako tem nevarnejši. Od pomoči posledicam industrijskega sistema in odpor kapitalističnemu nasilstvu in izkoriščanju, je le v razredni delavski bojni organizaciji, ki stremi po strmoglavljenju kapitalističnega gospodarstva in po ureditvi socialnega gospodarstva, na način, da postanejo sredstva proizvajajo in bogastva resnični viri ljudske moči in splošnega blagostanja.

CERKEV IN ZNANOST.

Že v starem velku se je znanost precej veselo razvijala in deloma je celo dosegla razmeroma visoko stopnjo.

Gori so imeli dobre zgodovinarje in zemljepisce, zlasti med Grki so bili glasoviti in resnično znameniti filozofi in tudi na polju matematike in prirodoslovne znanosti so dosegli uspehe, ki jih je treba spoštovati.

Znanost onih časov odlikuje posebno to, da je izhajala od opazovanja in preiskovanja prirodnih reči in brez apriorističnega mnenja sprejemale uspehe razumnega mišljenja.

To vse se je izpremenilo povsod kjerkoli je prišlo krščanstvo do veljave. S predsodki obremenjena vera bo prišla na mesto opazovanja, presojanja in preiskovanja po načelu razuma. Povesti svetega pisma so se morale priznati za merodajne glede na postanek in starost sveta ljudi ter glede na razmerje med človekom in rastlinskim ter živalskim svetom. Samo na one izmed učenjakov starega veka, ki so v svojih nazorih dozdnevno soglasali s svetim pismom, se je pazilo; ali njih dela niso postala podlaga za novo raziskavanje, temveč napravile so se iz njih avtoritete in njih nauki so vsa dolga stoletja veljali za nedotakljive dogme.

Taka avtoriteta je postal n. pr. eden izmed prvih astronomov starega veka. Klavdij Ptolemej, ki je živel okrog leta 140 pred Kristom, s svojim takozvanim ptolemejskim svetovnim zistemom. On je učil, da zemlja kot središče vsega sveta čvrsto stoji in da se druga svetovna telesa vrte okrog nje in sicer tako, da je najbližji zemlji mesec, potem planeta Merkur in Venus, potem solnce in končno gornji planeti Mars, Jupiter in Saturn.

Znano je, da je šele Kopernik (1473. do 1546) prekuencil ptolemejski zistem; v delu svojega življenja, ki je izšlo šele ob njegovi smrti, je dokazal, da zemlja ne stoji, ampak da se obrača krog solca.

Kakor v astronomiji ptolemejski zistem, tako je vladala tekem vse dobe cerkvene vlade v medicini Dioskoridova "Materia medica" iz prvega stoletja po Kristu, ki je bila sestavljena iz 600 zdravilnih rastlin, ter nauki Galenova, izza Hipokrata najglasovitejšega zdravnika starega veka, Galenos, rojen leta 131. v Pergamunu v Mali Aziji, je mislil, da je na šel v slini, krvi, rumeni in črni žolči življenske soka, iz katerih obstoje vsi čvrsti deli telesa.

Da so vse bolezni samo posledica slabe zmesi teh sokov.

Šele v 16. stoletju se je posrečilo zlasti delu Teofrasta Bombasta Parcelsa (umri okrog 1554), odstraniti Galenov nauk. Paracelsus je smatral naravo za živo celoto, v kateri ni mirovanja ne smrti, temveč vedno napredujoč, v notranjem načelu utemeljen organiziran razvoj.

Kakor z medicino, je bilo z vso drugo znanostjo: Nobeno razumno raziskavanje se ni smelo tekem cerkvene vlade do 16., 15., celo 17. stoletja pokazati v javnosti.

Kemija, znanost snovne različnosti teles, je postala alhemija. Stoletja in stoletja so bili celo visoko stoječi duhovi prepričani, da obstoji neka snov, takozvani magisterium, pozneje imenovan "kamen modrijanov", ki izpremeni vsa druga telesa, če se posujejo z njegovim prahom, v zlato in ki ozdravi tudi vsako človeško bolezen. In kakor se je uganjala namesto kemije alhemija, tako tudi namesto astronomije astrologija; to se pravi, namesto, da bi se opazovalo in zasledovalo gibanje svetovnih teles, so gojili "umetnost", kako se prerokuje bodočnosti zlasti glede na človeško življenje iz gibanja in položaja zvezd.

Seveda niso zastopniki krščanstva iznašli alhemije in astrologije; ampak nad vse značilni je vendar, da so bile take zmote pod vlado cerkve ne le mogoče, ampak da so se celo najbujnejše razvijale in dosegle najvišji pomen. Alhemisti so postali najpriljubljenejši svetovalci in prijatelji knezov ter visoke duhovščine; dvorci astrologi so gospodovali nad največjimi državami, dočim ni smela nobena resnična, razumna znanost dvigniti glave.

Ves svet ve, kako je ravnala cerkev, dokler je bilo gospodarstvo po vsem v njenih rokah, z ljudmi, ki so se upali svobodno misliti in odkritosrečno povedati svoje misli v verskem in znanstvenem oziru. Prokletstvo in preganjanje, ječe in verige, mučenje in zazidavanje, umor vsake vrste in kot najgroznejše: sežiganje živih ljudi — to so bila sredstva, s katerimi je cerkev poldrug tisoč let trpinčila človeštvo, baje v službi usmiljenega boga in za vero, ki ji je glavna zapoved: "Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe. Vsak otrok ve, da je bilo na milijone "krivovercev" in "copernic" žrtev te ljubezni in tega usmiljenja.

SODRUGI!

Vsak socialist bo moral naročiti "PROLETARCA", kajti list živi samo od svojih naročnikov.

Vsak socialist bi moral širiti "PROLETARCA", kajti to je prva naloga naše stranke.

Vsak socialist bi moral točno plačati naročnino za "PROLETARCA", ker le na ta način se zamore osigurati napredok našemu listu, ter ga povzdigniti v dnevnik. Delavci na krov!

JAKO VAŽNO VPRASHANJE? "Ali sem že poslal zaostalo naročnino za "Proletarca"?"

Še ne! —

"NAŠI ZAPISKI".

Kdor se hoče podučiti, kaj je socializem in kaj socialisti hočeje, ta naj se naroči na "Naše Zapiske" katera revija se odlikuje po svojih originalnih in interesantnih člankih.

"Naši Zapiski" so edina slovenska znanstveno socialistična revija, ter jih ureduje sodrug dr. H. Tuma, odvetnik v Gorici.

"Naši Zapiski" izhajajo mesečno v obliki leposlovnega lista (magazin) ter stanejo za celo leto za Ameriko \$1.30. Naslov: Uprava "Naših Zapiskov", ulica Treh Kraljev, šte. 16, Gorica, Primorsko, Avstrija.

PRIPOROČILO.

Upravnik "Proletarca", sodrug Frank Podboj je šel na daljšo agitacijsko potovanje po vzhodnih državah.

Najprvo obišče rojake po Indiana, Ohio, Pennsylvania in West Virginia, Sodrug Fr. Podboj ima polno pravico pobirati naročnino, oglase, ustanavljati nove klube, sploh za vse posle, kar spada v področje "Proletarca" in Jugoslovanske socialistične zveze.

Slovenske delavce pa prosimo, da naj grede soodr. Podboju kolikor mogoče na roke.

Jugoslovanska socijalistična Zveza v Ameriki.

EKSEKUTIVA:

Philip Godina, B. B. Savić, Frank Petrić, Ivan Masten, M. Lučić, Frank Podlipec, M. Polovina, J. Krpan, E. Bajčić, Frank Pošboj, M. Vrkljan, Alex Dubravac.
 Glavni tajnik, gl. tajnik, 111 Market St., Chicago, Ill.
 Seje eksekutive so vsako prvo soboto v mesecu ob 8 uri zvečer.
ODBOR ZA UPRAVO EKVIZITNE TISKARNE.
 G. Berger, Jos. Zaverčnik ml., B. R. Savić, Frank Podboj, I. Steiner. — Vse informacije o tiskarni daje tajnik tega odbora Jos. Zaverčnik ml., 2821 So. 40. Ave., Chicago, Ill.

Klubi, ki šele govornike, naj se obrnejo na gl. tajnika.

ARKANSAS: —
 83. Jenny Lind, Ark.—Jugosl. soc. klub, taj. Frank Porents, R.F.D. 3, Box 147.
 107. Huntington, Ark.—Jugosl. soc. klub, tajnik Fr. Senger, R.F.D. 191.

CALIFORNIA: —
 68. Oakland—San Francisco, Cal.—Jugosl. soc. Uduž., tajnik B. Marković, 846 Jackson St.

ILLINOIS: —
 4. La Salle, Ill.—Jugosl. soc. skupina, tajnik John Rogel, 1037 — 2nd St.
 6. Chicago, Ill.—Jugosl. soc. uduženje, tajnik Jos. Krpan, 1830 So. Center Avenue.

20. Chicago, Ill.—Jugosl. soc. uduženje, taj. Petar Kokotovich, 2318 Clybourn Avenue.
 39. Oglethie, Ill.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Alant, L. Box 173.
 45. Waukegan, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Zakovšek, 427 Belvedere St., organizator J. Petrović. Seje vsako zadnjo nedeljo v mesecu ob 9 uri dopoldne v dvorani John Stražarja.

46. Panama, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Joe Perjančič, box 10.
 50. Virdeu, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Sim. Kaučić, Box 631. Seje so vsake 2. in 4. nedelje v mesecu ob osmi uri zjutraj v Union Hall.
 56. East St. Louis, Ill.—Jugosl. socialistično uduženje, tajnik John Badalich, 211 Exchange.

60. Chicago, Ill.—Jugosl. socialistično uduženje, tajnik S. Sekulich, 3247 Emerald Ave.
 64. Livingston, Ill.—Jugosl. socialistični klub, tajnik Frank Krek, P. O.
 67. Springfield, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Joe Kampoch, 1602 Capitol Ave.
 84. Witt, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Tavornik, Box 135.
 92. Zeigler, Ill.—Jugosl. soc. uduženje, tajnik Ad. Lukešič, box 32.
 106. De Pute, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Jos. Omerza, Box 651.
 109. Gran City, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Stef. Egedušič, Box 159.
 110. Staunton, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Jak. Konecna, Box 658. Organizator Fr. Jerkić.

INDIANA: —
 25. Indianapolis, Ind.—Jugosl. soc. skupina, tajnik John Markich, 731 N. Warman St.
 41. Clinton, Ind.—Jugosl. soc. klub, tajnik Victor Zupančič, box 17 B R.—Organizator L. Prašnikar. Seje so vsako prvo nedeljo ob 5 uri popoldne.
 63. Gary, Ind.—Jugosl. soc. uduženje, tajnik Ant. Juki, Box 401.

KANSAS: —
 30. Breazy Hill, Kans.—Jugosl. soc. skupina, tajnik M. Smolnsnik, Box 61.
 31. West Mineral, Kans.—Jugosl. soc. skupina, tajnik John Goršek, box 211.
 W. Mineral, Kans.—Seje so vsake 2. in 4. nedelje v mesecu ob 2 uri popoldne v E. Mineral, dvorani št. 6.
 34. Frontenac, Kans.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Thom. Kopsič, box 163.
 60. Franklin, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Vogel, Box 38.
 81. Skidmore, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Cemažar, Box 34.
 82. Carona, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik Blaž Mezori, Box 162.

MICHIGAN: —
 48. Calumet, Mich.—Jugosl. soc. uduženje, tajnik Jos. Ozanich, 407 1/2—5th St.
 61. Detroit, Mich.—Jugosl. soc. uduženje, tajnik John Cazin, 1184 Russell St.
 88. Detroit, Mich.—Jugosl. Uduž., tajnik M. Jovanovich, 747 Franklin St.

MINNESOTA: —
 22. Chisholm, Minn.—Jugosl. soc. uduženje, tajnik A. Mikuljan, box 1093.
 54. Aurora, Minn.—Jugosl. soc. klub, tajnik J. G. Mihelich, Box 251.

MISSOURI: —
 14. St. Louis, Mo.—Jugosl. soc. uduženje, tajnik Jos. Filipovich, 1520 Destraban St.

MONTANA: —
 73. Red Lodge, Mont.—Jugosl. soc. klub, tajnik Louis Yeller, box 47, organizator Frank Doniček.
 96. Bear Creek, Mont.—Jugosl. soc. klub, tajnik Anton Ermenc, box 198.
 101. E. Helena, Mont.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Prebil, Box 64. Seje so vsakega 2. v mesecu ob 8 uri zvečer.
 111. Butte, Mont.—Jugosl. soc. Uduženje, tajnik Sim. Fabianič, 88 E. Park St.

OHIO: —
 2. Glencoe, O.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Pavel Dolenc, L. Box 43.—Redne mesečne seje so vsako 2. nedeljo popol. pri sedr. N. Zlembergerju.
 18. E. Youngstown, O.—Jugosl. soc. uduženje, taj. Jos. Šestak, box 1218, E. Youngstown, O.
 26. Steel, O.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Jos. Dernač, Box 26.
 27. Cleveland, O.—Jugosl. soc. skupina, tajnik M. Petrović, 5912 Prosser av.
 Jos. Rauch, organizator. — Seje so vsake 2. in 4. nedeljo v mesecu ob 9 uri dopoldne v Jaites Halli, 6004 St. Clair Ave.
 38. East Palestine, O.—Jugosl. soc. skupina, taj. Jak. Istenich, b. 304. Seje so vsake 2. in 4. nedelje ob 2. uri pop. v mesecu pri sedr. Fr. Bogataju. Organizator Frank Hostnik.
 49. Collinwood, O.—Jugosl. soc. klub, tajnik Gus. Kabaj, 1448 E. 36th St., Cleveland, O.
 62. Youngstown, O.—Jugosl. soc. klub, taj. Math. Urbas, Box 431, Youngstown, O.; organizator Anton Kikel.
 71. Cleveland, O.—Jugosl. socialistično uduženje, tajnik S. Špoljarec, 5327 Standard St.
 72. Collinwood, O.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Koželj, 4429 Aspenvalle av.
 76. Euclid, O.—Jugosl. socialistični klub, tajnik John Ulaga, Cut Rd. & Goldar St., organizator Karol Kotnik.
 86. Akron, O.—Jugosl. socialist. uduženje, tajnik Branko Šolič, 117 N. High Street.
 89. Lorain, O.—Jugosl. soc. klub, tajnik Geo. Potkovšek, 1794 E. 29th St.
 95. Piny Fork, O.—Jugosl. soc. klub, tajnik Fr. Sedej, P. O.
 113. Bridgeport, O.—Jugosl. soc. klub, tajnik Mart. Škoda, Box 750.

OREGON: —
 47. Portland, Ore.—Jugosl. soc. uduženje, tajnik S. Zlodi, 141 N. 16. St.

PENNSYLVANIA: —
 3. N. S. Pittsburgh, Pa.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Blaž Žikič, 811 Gerst Alley.
 5. Conemaugh, Pa.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Jaek Kocjan, 409 Ohio St., Johnstown, Pa.
 13. Forest City, Pa.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Rataja, box 106 Vandling, Pa.
 12. E. Pittsburgh, Pa.—Jugosl. soc. uduženje, tajnik Luka Ikič, box 388; John Gračanin, organizator.
 13. Sygan, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Kvartich, b. 453, Morgan, Pa.
 16. Clairton, Pa.—Jugosl. soc. uduženje, tajnik Miro Zvonar, Blair Sta., B. 155
 19. Farrell, Pa.—Jugosl. soc. uduženje, tajnik Frank Buyer, 1051 Hamilton av.
 32. West Newton, Pa.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Jos. Zorko, Box 91a.
 61. Monessen, Pa.—Jugosl. soc. uduženje, tajnik Stef. Pogledič, box 329.
 57. So. Side Pittsburgh, Pa.—Jugosl. soc. uduženje, tajnik M. Z. Mamula, 2620 Sarah St.
 63. Herminie, Pa.—Jugosl. socialistični klub, tajnik Frank Rome, Box 10, R. F. D. 3, Irwin, Pa.
 65. Johnstown, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Hribar, 509 Broad St.
 69. Herminie, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ig. Kolar, box 73.
 70. Large, Pa.—Jugosl. soc. uduženje, tajnik Nick. Jakrlin, Box 102.
 74. Willock, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Dolinar, L. Box 112, organizator Jack Miklančič, L. Box 3.
 75. Braddock, Pa.—Jugosl. soc. uduženje, tajnik F. Boravich, 22 — 5th ave.
 77. McKees Rocks, Pa.—Jugosl. soc. uduženje, tajnik J. Marković, 322 Phoenix St.
 78. Ambridge, Pa.—Jugosl. soc. uduženje, tajnik Vid Habitov, Box 552. Seje vsake tretje nedelje v mes. ob 9. dopoldne v prostorih Soc. Ed. Bureau.
 87. Fayette City, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Gartner, b. 378. — Organizator John Baraga. Seje so vsako zadnjo nedeljo v mesecu.
 90. Primrose, Pa.—Jugosl. soc. uduženje, tajnik Pet. Bacher, Box 707.
 93. Broadale, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik F. Verbaž, box 140, Forest City.
 97. Homer City, Pa.—Jugosl. soc. uduženje, tajnik Stevo Janšič, Box 421.
 98. Garrett, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Kraji, box 227.
 99. McKees Port, Pa.—Jugosl. soc. uduženje, tajnik J. Bošnjak, 606 Manning Avenue.
 100. Ellsworth, Pa.—Jugosl. soc. uduženje, tajnik Jos. Puškarič, box 161, Ellsworth, Pa.
 104. Woodlawn, Pa.—Jugosl. soc. uduženje, tajnik M. Jovanovich, Box 602.
 105. Marianna, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Primožič, Box 213.
 112. Orient, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Gregorič, Box 51.

WASHINGTON: —
 28. Roslyn, Wash.—Jugosl. soc. uduženje, tajnik John Zobec.
 102. Buckley, Wash.—Jugosl. soc. uduž., tajnik A. Klenosh, Box 432.

WISCONSIN: —
 9. Milwaukee, Wis.—Jugosl. soc. uduženje, tajnik F. Pilaček, 69 — 8th St.
 11. Kenosha, Wis.—Jugosl. socialistično uduženje, tajnik M. Udbrjanec, 33 N. Main St. Organizator M. Čubrilo. — Seje so vsako zadnjo nedeljo v mesecu v na Socialist. gl. stanu.

Stranka

Waukegan, Ill.

Naznanjam članom socialističnega kluba, da se bode vršila redna mesečna seja, namesto zadnje nedelje drugo nedeljo v mesecu; to je 13. julija. Ker bo treba zaključiti še več podrobnosti glede piknika in drugih stvari, je dolžnost vsakega člana, da se seje udeleži.

John Zakovšek, taj.

Za štrajkarje v Paterson, N. J. A. Židanšek, Pittsburg, Pa., \$1.00, A. Ogrič, Herminie, Pa., 25c.

Popravek.

V št. 301. Proletarca je pod tiskovnim fondom za dnevnik naznačena kot zadnja izkazana svota \$160.10 na mesto 178.65 in skupaj \$173.10 namesto 184.65.

TISKOVNI FOND ZA DNEVNIK

Zadnja izkazana svota.	\$184.65
Jos. Petek, Cleveland, O.	1.50
John Mekuda, Kipling, O.	1.00
Soc. Klub, Collinwood, O.	5.00
Prebitek senčne zabave v socialističnem parku v Piney Fork, O.	1.60
Louis Brie, Irwin, Pa.	.60
John Flais, Peoria, Ill.	.50
M. Gabrenja, Johnstown, Pa.	.50
J. Kurnik, Powel River, B. C.	.50
J. Kozelj, Mill Creek Hove Sound, B. C.	.50
John Bayt, S. Francisco, Cal.	.25
L. Juvan, San Francisco Cal.	.25
Joe Grahek, Gilebrt, Minn. Derry, Pa.	.25
Stephen Kopriva, New Derry, Pa.	.25
Martin Podpečan	.25
Jos. Kunčič, Collinwood, Ohio	.15
Fr. Podboj	.59
Darovali za tiskovni fond na pikniku slov. soc. kluba, št. 27 v Clevelandu, Ohio:	
Louis Stegovec	.25
Leo Polšek	.25
Cecilija Štrifot	.10
Josephina Gradisher	.20
Jos. Mezmarich	.20
Frances Perše	.10
Frances Mezmarich	.10
Star bojevnik	.25
Peter Leič	.10
Neimenovan	.10
Frank Paulin	.25
Anton Pjusi	.25
Julia Paulin	.10
Kate Klinar	.10
Andrej Bogotaj	.25
Frank Štrifot	.25
Anton Selan	.25
Jos. Demshar	.50
Vinko Jurman	.25
Louis Terbežnik	.15
Ig. Smuk	.25
Anton Kuhel	.10
Joe Znidarsič	.10
Andrej Miško	.25
Louis Erste	.25
Rudolf Perdan	.25
Strehoval	.10
M. Luknar	.25
Rose Kolar	.15
Anton Stefančič	.20
John Znidarsič	.25
Matilda Mikše	.15
Frank Mikše	.10
Albert Zgonik	.50
Ivan Dejak	.25
John Mivšek	.10
Mary Ančin	.10
Joseph Jauh	.50
Anton Pozareli	.30
John Marn	.25
Jos. Rahovica	.15
Anton Gradisher	.10
Anton Bajc	.10
Anton Erbežnik	.10
John Božič	.25
John Zapane	.25
Frances Perše	.10
Geo. Petkovšek	.50
Val. Plešič	.05
John Ulaga	.20
Peter Flesik	.15
John Kostovn	.10
Matija Petrovič	.25

WYOMING: —
 8. Cumberland, Wyo.—Jugoslovanski soc. klub, tajnik M. Veršič, box 232.
 44. Superior, Wyo.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Lukas Grosser, Box 341. Seje so vsako drugo nedeljo v mesecu popoldne ob 2. uri v Hall K. Peruška.
 85. Sweetwater, Wyo.—Jugosl. soc. klub, tajnik Jernej Bajda; organizator Paul Hribar. — Seje so vsako zadnjo nedeljo v mesecu ob 6 uri zvečer v stanovanju Paul Hribarja.
 108. Cambria, Wyo.—Jugosl. soc. uduženje, tajnik Nik. Prasatina, box 25.

Nabrano pri veseli družbi v Oliverju (New Duluth), Minn.

Ker društvo Leto Tolstoj	dobr onajreduje	.10
Za soc. revolucijo		.10
Ant. Gradisar		.10
John Judnich		.10
Anton Hrast		.25
Neimenovan		.20
Anton Slemberger		.10
Steve Dumbovich, ki je bilo dobro na društ. veselic		.25
Leo Tolstoj		.10
Ker list "Proletarec" dobro napreduje		.25
John Bregant		.15
Ignatz Pretnar		.15
Neimenovan		.05
Frank Tarkar		.10
Stefan Pepel		.35
Polde, ki je večkrat pijan		.25
J. Bertoneclj, St. Louis, Mo.		.25
Skupaj		\$211.95

Nov slovenski socialistični klub se je ustanovil v Bridgeport, Ohio, s 26 timi člani. Tajnik kluba je Martin Škoda, Box 750, Bridgeport, O. Kakor je posneti iz pisma sodr. Škoda, bo klub dobro napredoval, ker se nahaja v okolici dokaj zavednih slov. delavcev. — Le naprej!

Sodrug Milan Lučić je šel na agitacijsko potovanje za Jugoslovansko soc. časopisje po Ill. in v St. Louis, Mo. Sodrug Lučić je pooblaščen pobirati naročnino in o glase, sploh za vse posle tičooe se "Proletarca."

Sodrug Simon Fabjanič je na agitacijskem potovanju po Mountain in po družih zapadnih državah. On je pooblaščen izvrševati vse posle tičooe se lista "Proletarca". Sodruge prosimo, naj gredo temu socialističnemu agitatorju kolikor mogoče na roke.

V rudnikih v Cumberland, B. Canada so delavci na štrajku. Delavci, ne hodite v te kraje dokler bo delal boj med delavci in kapitalisti. Edinole solidarnost delavcev, lahko stre verige kapitalizma.

Glasilo hrvatskih socialistov je "Radnička Straža" 1830 S. Centre ave.; srbskih sodrugov pa: "Narodni Glas", 2318 Clybourn Ave., Chicago. Prvi stane \$2, drugi pa \$1 za celo leto.

Včasih se pripeti, da kateremo dopisniku nikakor ni všeč, ako ne priobčimo njegovega dopisa. Urednik "Proletarca" se ne smatra za kakšnega gospoda ali zagovornika absolutizma. Vse sporne točke glede lista naj gredo v bodoče pred direktorij "Jugoslovanske delavske tiskovne družbe", katera izdaja "Proletarca." Zato pošiljajte vse pritožbe glede nerednosti lista in druge spore tičooe se "Proletarca" na predsednika "tiskovne družbe" sodr. Fr. Podlipca, 5039—25. Pl., Chicago, Ill.

NAROČITE SE NA DNEVNIK "ZARJA"!

Kdor želi čitati podučne članke o socializmu in novice iz starega kraja, ta naj se naroči na edini slov. socialistični dnevnik "ZARJA." "Zarja" izhaja v Ljubljani, Še lenburgove ulice št. 61 II in stane za Ameriko \$6 za celo leto.

V Australiji je kapitalizem znan pod kratkim imenom "Fat". Vkljub temu pa avstralski delavci vse eno dobro vedo, v katerem grmu, da tiči zajec.

Socialisti so izdajalci, kriče kapitalisti in njihovi zagovorniki. Seveda. Socialist so in bodoje izdajalci kapitalizma, ter sploh vsake lumparije in suženske forme.

Farmer pošlje svoj produkt na trg v mesto, da si ga profitalačni razdele. Nazaj pa farmer dobi le majhen del istega, kar je poslal v mesto.

Razširite svoje znanje! Poučite so o socializmu! Razvedrite si duha! — "Proletarec" ima v svoji književni zalogi sledeče knjige in brošure. Pošljite naročilo še danes:

LEPOSLOVNE KNJIGE, POVESTI:

Ethib Kristan: "Samosvoj", mehka vezba	.80
Upton Sinclair (poslov. Jos. Zaverčnik in Iv. Kaker): "Džungel". Pe-vest iz čičaških klavnice	\$1.00
Ethib Kristan: "Franks in drugo"	.25
Pavel Mihalek: "Is nišn življenja"	.50
"Tajnosti španske inkvizicije". (Dosedaj išli samo štirje snopiči). — Snopič po	.5

BROŠURE ZA SOCIALISTIČNO PROPAGANDO.

Enrico Ferri: Socializem in moderna veda	.60
"Država prihodnosti"	.30
"Proletariat"	.10
Ethib Kristan: "Nevarni socializem"	.15
"Strahovi". (Priporočljivo)	.15
"Komunistični manifest"	.20
"Zakaj smo socialisti"	.10
"Kdo uničuje proizvajanje v malem"	.15
"Socializem"	.10
Socialistična knjižica	.05
"Kapitalistični razred"	.15
"Socijalna demokracija in kmetstvo ljudstvo"	.5
Strahovi	.15
"Vojna in socialna demokracija"	.15
"Občinski socializem"	.35
"Mederni socializem"	.10
"Naša bogatstva"	.5
Vojna	.15

KNJIGE IN BROŠURE ZA PROTIKLERIKALNO PROPAGANDO:
 Prof. Wahnund (poslov. A. Kristan):
 "Katoliško svetovno nastiranje in svobodna znanost".....35
 "Krst sv. Vladimira". (V verzih. Priporočljivo.).....25
 "V dobi klerikalizma". (Priporočljivo.).....20

DRUGE KNJIGE IN BROŠURE:

"O konsumnih družtvih"	.10
"Narodno vprašanje in Slovenci"	.10
"Moderni politični razvoj. — Moderni gospodarski razvoj. — Cilji socializma."	.10
Primož Trubar	.05
Zadrzna prodajalna ali konsum	.15
"Štiri črtice". (Poljudne zbirke "Več luči!" 5. snopič.) 1. Nekaj iz življenja fajmoštra Kozamernika. 2. Kako dolg rop je imel pes svetovno-pismenega Tohije. 3. V nebesih. 4. Konec sveta in sedež za "nebesko kraljevstvo"	.15
"Kake je lep vojaški stan". (Poljudne zbirke "Več luči!" 6. snopič.)	.20

Vse te knjige in brošure pošljemo poštne prosto.

PET MESEČNI RAČUN PROLETARCA

Od 1. januarja do 31. maja 1913.

DOHODKI

Prenos iz leta 1912	\$1164.00
Naročnina	1483.16
Oglasi	468.39
Majniška izdaja	237.90
Koledarji	219.90
Obvezne note	425.25
Tiskovni fond	179.78
Knjige	60.72
Tiskovine	57.15
Stenovec	11.25
Podpora listu	11.65
Zavetišče	10.20
Julius	9.00
Za štrajkarje v Little Falls	6.30
Postnina	5.14
Kredit	5.75
Naročnina za tuje liste in knjige	1.60
Stranki v starem kraju	1.40
Za štrajk v Pattersonu, N. J.	1.25
J. Brimšek	1.00
Razno	.37
Obračun F. Podboja	8.45
Skupni dohodki	\$4369.51

IZDATKI

Tisk	\$1429.63
Plača	687.60
Del. Tisk. družbi za koledarje	211.10
Provizija na naročnini	113.56
Honorari	75.00
Uračun F. Podboja 1912	14.46
Vožnje in dnevalce	37.75
Klišeji	15.83
Provizija na oglasih	38.80
Mrs. Julius	9.00
Uradne potrebščine	32.60
Postnina	94.37
Kar fares	1.60
Kredit	2.00
Knjige	1.00
Za štrajk v Little Falls, N. J.	6.30
Second class mail	71.00
Stroški pri koledarju	2.58

Taktika Jugoslovanske Socialistične Zveze v Ameriki.

Referat za II. zbor J. S. Z. v Milwaukee, Wis., obdržan v dneh 25., 26., 27. in 28. decembra 1912.

Demeter Ekonomoff. (Nadaljevanje.)

Kakor je razvidno, sem se do sedaj bavil le s teoretično stranjo taktike Jugoslovanske socialistične zveze. Ali taktika naše zveze proti kapitalističnemu razredu ni le teoretičnega značaja, marveč — kar je glavno — tudi praktičnega, z ozirom na njega gospodarsko in politično stran napram enim in drugim bojem. — Priznati moramo zopet, da je ta stran vprašanja velike važnosti za našo zvezo, ker obstoje v sredini ameriškega proletarijata razne gospodarske in politične organizacije z različnimi cilji in težnjami, napram katerim mora naša zveza zavzeti strogo umerjeno stališče. V tem pa najdemo najprej potrebo, da se seznanimo z različnimi organizacijami ameriškega proletarijata.

Zgodovina delavskega gibanja v Ameriki se začneja lahko rečemo z odkritjem Amerike. Kristof Kolumb je z odkritjem Amerike našel nova tržišča za razvijajočo se trgovino in izdelke skozi 14. stoletje v Evropi. Rdečkastozi Amerikanci so bili nato pregnani proti Zapadu, vsledni del je bil pa kmalu naseljen po belokoličih, ki so se začeli naseljevati zlasti iz zapadne Evrope. To je proizvodilo novo dobo v gospodarskem in političnem življenju Amerike. Stare gospodarske in politične razmere ameriških indijanskih plemen so zamenjale tedanje forme v fevdalne, katere so omogočevale razvoj rostva v Ameriki.

Ako zasledujemo zgodovino bojev izkoriščanih in potisnjenih mas v Ameriki, vidimo, da se ti boji razlikujejo v svojem začetku v svoji neorganiziranosti: sužnji in svobodni-mezdni delavci, kolikor jih je bilo, so se večkrat uprli, pustili delo in svoja mesta demonstrativno, v mnogih slučajih pa so sledili tudi krvavi spopadi in nasprotstva. V tem času ni bilo nobene strokovne ali politične organizacije delavcev, katere bi bila v stanu uvesti sistematičen-organiziran boj vseh potlačanih proti izkoriščevalcem. Poleg tega je tudi značajno, da dotični boji niso vsebovali kakšnih načelnih zahtev za skrajšanje delavnika ali povišanje plače. Pozneje šele, ko je postal kapitalizem že jak, ko se je čedalje bolj osredotočilo proizvodnje in proizvodnja sredstva v roke posameznikov, ko je izkoriščanje postajalo bolj vidno, ko so postajale delavne mase številnejše, so se šele začele snovati delavske organizacije z bližnjimi in daljnimi žačrtanimi cilji. Takih delavskih organizacij je bilo nekaj in vsaka teh je vodila boj po svoje, brez skupnega stika. Vse to je pa prevzročilo, da so bile te profesionalne delavske organizacije neuspešne v svojem boju, kar je po drugi strani delavce vzpodbujalo za nove načrte in nove boje. Ta doba se začneja v prvi polovici 19. stoletja in gre skozi do 1886, kjer se je završila katastrofa na Haymarketu v Chicagu. Ta čas se je boj izkoriščanih in izkoriščevalcev spremenil v krvava dejanja na cesti, kjer sta odločal bomba in revolver. Iz te katastrofe pa se je delavstvo naučilo mnogo. Delavstvo se je prepričalo, da bomba in revolver nista pravo orožje v boju za gospodarsko neodvisnost. Obšla ga je zavest, da si mora izbrati nova sredstva za to. Katastrofa na Haymarketu je porušila anarhistična sredstva za boje ameriškega proletarijata proti izkoriščanju in postavila je temelj novemu razrednemu boju. Nas vseh najskrajnejša želja je, da se z najde odmev tega boja v vsemu amerškemu proletarijatu in da se načelo razrednega boja zanese v vse kote delavskih organizacij v Ameriki; ali vzhle vsem našim dobrim željam moramo priznati, da vlada v organizacijah ameriškega proletarijata velika politična in gospodarska razkosanost, in ne samo, da ne streme po zedinjenju za boj proti edinemu našemu nasprotniku-buržoaziji, temveč se

večkrat odprto bojujejo druga proti drugi in tako podaljšujejo življenje današnjega kapitalističnega reda.

Poglejmo na kratko politične in gospodarske organizacije ameriškega proletarijata.

V Ameriki obstojita v glavnem dve gospodarski delavski organizaciji, ti sta American Federation of Labor in Industrial Workers of the World. Socialist Labor Party in Socialist Party sta delno politični organizacije. A. F. of L. je gospodarska strokovna organizacija. V njej je združenih nekaj delavskih zvez in štejejo vse skupaj nekaj nad 250.000 članov. Nje organizacija bazira na načelih unionizma. Vsaka stroka (craft) je organizirana v posebni zvezi, ki je popolnoma neodvisna od starih delavskih organizacij. Vse te zveze so šele mehanično zvezane v skupnem telesu A. F. of L. Poleg sestave te vrste vzdržava federacija profesionalni egoizem (sebičnost) in separatizem, kateri je razvit v takih oblikah, da organizacije nasprotujejo v boju za izboljšanje svojih razmer druga drugi, in tako slabe same sebe. Dober primer za nedoslednost v boju teh unij daje najjasneje v sredini ameriškega proletarijata štrajk premikačev na železnici, ki se je završil pred dve leti, kajti med tem, ko so premikači zaštrajkali, so ostali delavci na železnici delali naprej nemoteno, vsled česar je bilo železniški družbi omogočeno dobiti stavkolomec. Posledica tega je bila, da se je štrajk završil z zmago družbe. Istotako je tudi v ostalih industrijskih podjetjih, in dokler bo delavstvo organizirano po sistemu A. F. of L. v kateri imajo premikači na železnicah svojo posebno unijo, mašinsti svojo posebno, pazniki svojo posebno in istotako konduktjerji in ostali, bodo vse te organizacije žele poraz v svojih bojih za izboljšanje svojega položaja, ker ne delajo v soglasju skupnih interesov.

Na takih načelih postavljena A. F. of L. naravno ni mogla pridobiti ameriškega splošnega delavstva, ker ni mogla organizirati tistih delavcev, ki so brez stroke, kakor poljske delavce, delavce na progah, v gozdu, itd., ki tvorijo veliko večino meznega delavstva v Ameriki. Ali to samo ne izpričuje, da je A. F. of L. nazadnjaška in omejena delavska organizacija. Z izvanredno visokimi prispevki in vstopnino, ki jih vzdržuje, zapira mnogim delavcem vrata, kateri naravno spadajo raznim strokam, a niso v stanju plačati visokih pristojbin. So unije, ki zahtevajo za vstop po \$75 do \$100 predno sprejmejo člana. Te visoke cene zabranjujejo na tisoče in stotisoče članov od delavskih organizacij in so vsled tega zadržani daleč proč od organiziranega delavstva v Ameriki.

Kar se političnega vprašanja tiče z ozirom na stališče, ki ga zavzema ta organizacija napram političnim bojem in strankam v Ameriki, zgubi ta organizacija svoj razredni proletarski značaj. A. F. of L. nima samostojnega političnega stališča. Ona priporoča svojim članom popolno svobodo glede političnega pripadanja in tako pušča delavstvo, da je omogočeno delati za stare, kapitalistične politične stranke. Jasno je torej, da je A. F. of L. le profesionalna gospodarska organizacija, z zelo omejenimi gospodarskimi zahtevami, ki se zrealizirajo enostavno v skrajšanju delavnega časa in povišanju plače. Bori se za umičenje današnjega kapitalističnega izkoriščanja-a. S svojo taktiko, s svojim zadržanjem v gospodarskih bojih in napram politiki podaljšuje življenje tistemu, proti kateremu se bojuje. V splošnem se načela in taktika te federacije dela izkazujejo na celi črti brezmočnim, ker ne odgovarjajo duhu časa. Vsled tega ne moremo zagovarjati taktike in načela A. F. of L.

(Dalje prihodnjič.)

Ali bi ne bilo pametno, ako bi dobival polno plačo za svoj produkt. Ako bi se to zgodilo, potem bi lahko dobro oblačil sebe, svojo ženo in otroke. Prebival bi lahko v svoji komodni urejeni hišici ter imel kratek delavni čas in dobro tečno hrano. Well, ako vse to hočeš, potem postani in delaj za socializem. Ako pa nečeš, potem pa še dalje, do smrti delaj za druge.

Naša taktika in gospodarske organizacije proletarijata.

Piše F. Petrič.

(Nadaljevanje.)

V spričo tega proglasa, temelječega na znanstvenem raziskavanju, ki ga je podal v svoji znameniti knjigi Kapital Karl Marks, bi človek mislil, da bo ta nauk sprejel že obstoječa gospodarska organizacija A. F. of L. z obema rokama in da se bodo prihodnje volitve vršile že v znamenju delavske politike, toda kdor je tako sodil, se je varal; kajti na vrhuncu A. F. of L. se bili svojeglavni ljudje, ki so se bili popolnoma zaljubili v svoje metode: "nagradi prijatelje" in kaznuj "sovražnike." Iz te parole pa je površno, ne razredno zavedno delavstvo v tej organizaciji, sklepašo svoje zaključke. Iz teh "zaključkov" so se v splošnem rotile stare overture političnega skebstva, špijonaža od strani kapitalističnega razreda, podtikanje dinamita, ječe, policija, vojaštvo.

Naravno je, da socialistična stranka ni mogla diktirati strokovnim organizacijam delavske politike in tako je šla naprej svojo pot, dobrovedoč, da zamore s svojimi nauki prodrati v vse obstoječe institucije od zunaj, ne da bi jih organizacije sprejele očitno. Jasen dokaz temu je dejstvo, da je socializem našel odmev v mnogih oddelkih A. F. of L. kakor napr. v U. M. W. in W. F. of M., ki tvorijo danes ene najjačjih oddelkov rečene delavske organizacije.

Začetek nove-industrialne organizacije.

Med tem, ko je socialistična stranka postajala že močna in je rastle disciplina njenih članov, kakor tudi dobila že močno število zagovornikov za politično akcijo delavcem v strokovnih unijah, so eni dalekovidnejši člani stranke začeli misliti na ustanovo nove-industrialne unije, ki naj bi bila jedro nove socialistične misli v amerškem javnem življenju, in ki naj bi odgovarjala tej misli na gospodarskem polju, posebej, kajti stare trade unije se zgubile, kakor že rečeno, svoj pomen v boju za izboljšanje svojega položaja, in niso bile v stanju odgovarjati duhu časa in socialističnemu nauku. Da se ustvari taka unija, se je sklicala od strani naprednejših elementov v delavskem gibanju leta 1905 prva konferenca v Chicagu pod pokroviteljstvom W. F. of M. Na to konferenco so prišli Debs, Trautman, Haywood, De Leon, O'Neal in drugi naprednejši delavski elementi in ustanovili se I. W. W. organizacijo, ki naj bi odgovarjala duhu časa in socialističnim načelom, skratka: da bi bila desna roka socialistične stranke v Ameriki.

Na tej konvenciji se je poleg pravil, ki so določale temeljno osnovno industrialne Unije, št odsklanja vsako pogodbo dela med delodajalcem in delojemalcem, češ da je najjačja pogodba delavstva o boju za njegov obstoj, delavska solidarnost sama, sledoče načelo: "Delavski razred in kapitalistični razred nimata ničesar skupnega, in miru in zadovoljnosti ne more biti, dokler vlada lakota in pomanjkanje med milijni delavci, na drugi strani pa razred delodajalcev, ki ima vse kar mu srce poželi.

Med tema razredoma se mora nadaljevati stalen, neizprosni boj delavcev na političnem in gospodarskem polju tako dolgo, dokler ne pridejo delavci skupaj in ne obdržijo tisto, kar producirajo, potem svoje gospodarske organizacije delavskega razreda brez kakšne politične stranke.

Nagla osredotočenja uprave raznih industrij v manj in manj rok onemogočuje strokovnim organizacijam čedalje bolj stališče možnosti za uspešen boj proti delodajalcem, vsled tega ker dovoljujejo po svojih strokah stanje, ki nasprotuje ena stroka v ravno isti industriji druge stroke in tako pomagajo gospodarjem uničiti lastne uspehe v boju za izboljšanje meznega položaja. Strokovne organizacije pomagajo delodajalcem tudi stem, ker zavajajo delavce na misel, da imata delavski razred in kapitalistični razred skupne interese.

Te žalostne razmere zamorejo biti predrugačene v korist sodelavcev samo potom take organizacije, kjer bodo vsi člani ene unije ali vseh industrij-ako je potrebno-prenehali delati kjer so li se pojavi štrajk za izboljšanje delavskih interesov in tako stem zgle-dom vpeljali pravilo: "da je škoda enega, škoda vseh."

S svojo industrialno unijo so sedaj socialisti nameravali uplovati na zunaj in na znotraj, da sprejme polagoma stara A. F. of L. industrialno formo organizacije, kakoršno sta zastopala že njena oddelka United Mine Workers in Western Federation of Miners. V koliko bo to novo gibanje uspešno, to je kakšen odmev bo dala nova taktika, katero so poklicali v življenje novi — moderni tehnični pripomočki v proizvodnji — katerim morajo logično slediti tudi delavske organizacije, če hočejo biti uspešne v svojih bojih, za to so se zanimali socialisti in napredne delavske organizacije vsestransko.

Začele so se vstanjavljati v raznih krajih nove industrialne unije, že obstoječe napredne so se pa priglasile za vstop. Tako se je splošno mislilo, da se začne v zgodovini ameriškega delavskega gibanja novo poglavje, ki naj beleži delavske uspehe na političnem in gospodarskem polju enako.

Toda prihodnje leto meseca septembra, se je na konvenciji I. W. W. predurčilo načelo organizacije. Odstranil se je odstavek, ki pravi, da se je treba delavstvu poleg gospodarsko-organizirati tudi v politični stranki. Namesto tega pasusa se je pa na koncu dodalo sindikalistično načelo, vzeto po revolucionarnem sindikalizmu v Franciji, ki se glasi: "Organizirani industrialno, gradimo poslojpe nove družbe v lupini stare."

Mesto politične akcije poleg gospodarske, se je vzelo tole načelno logiko:

1. Kapitalizem mora biti uničen in z njim mora prenehati politična država.
2. To izvesti more le delavski razred.
3. Izvršiti se pa ne doseže politično,—ampak potom direktne akcije delavcev, to je iz direktnih posledic gospodarskih konfliktov in ne indirektnih sredstev, potom postavodaje.
4. Družba ima biti preurejena po delavcih in gospodarsko izkoriščanje in bosovstvo odpravljeno.
5. V novi družbi bodo upravljale industrijo in urejevali distribucijo v splošno korist ljudstva, delavci. Druge forme vlade ne bo.

To je načelo sindikalistične struje, ki se na širše razlaga lahko takole: Delavci bodo po trajnih štrajkih, zvezani z "direktno akcijo", "sabotažo" in pasivno rezistenco, dobili v roke državo brez udeleževanja volitve, to je brez politične — parlamentarne akcije. Na ta način menijo sindikalisti, bo prišel v prakso nauk Karl Marlesa. Sindikalizem pomeni v drugih besedah za sedaj "seaganje" nad politično aktivnostjo proletarijata. In ker tudi anarhizem stremi za odpravo politične in sploh vsake države, sta si prvi in drugi slična, za to najdemo, da ima prvi v drugem resnega zagovornika. Toda pravi Engles: "Odprava države je nemogoče. Državo je treba samo iztrgati iz rok kapitalističnega razreda—v roke delavskemu razredu. To se pa drugače ne more izvršiti kakor potom politične akcije, paralelno z gospodarsko akcijo." Engles pravi: "Proletarijat se bori za politično moč in preda produktivna sredstva kap. države v roke delavskemu razredu — stem nastopi delavska država, v čemer se tudi zreali rek, da se mora delavstvo samo vladati. V tem trenutku se razredni karakter omežča in počasi izgubi po novih formah ljudske vlade popolnoma. Država v današnjem smislu besede izumre. Država bo potem samo kot sredstvo za reguliranje dobrobit družbe..." Engles seveda ni bil sindikalist.

Prva posledica te spremembe od strani I. W. W. je bila, da je izstopila iz organizacije Western Federation of Miners, in pozneje tudi ene druge — s socialističnim duhom prepojene gospodarske organizacije. Med tem ko so socialisti obdržali načelo industrialne unije, so bili po razmerah vsled taktike, prisliljeni zapustiti očitno I. W. W. in od tedaj je postala ta organizacija enakovredna z ono A. F. of L., kajti v obeh so delali za socialistične principe socialisti — člani gori omenjenih organizacij, da se doseže industrialna forma organizacije s priznanjem politične aktivnosti proletarijata, najsihodi že v katerikoli delavski gospodarski organizaciji.

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko Bol. Pod. Društvo

Ustanovljeno 16. januarja 1897.

Inkorporirano 24. februarja 1905 v državi Kansas.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MARTIN OBERŽAN, Box 72, Mineral, Kans.
 Podpreds.: FRANK AUGUSTIN, Box 360, W. Mineral, Kans.
 Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
 Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245., Mulberry, Kans.
 Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 357, W. Mineral, Kans.
 ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.
 MARTIN KOČMAN, Box 482, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, Woodward, Iowa.
 JAKOB MLAKAR, Box 320, W. Mineral, Kans.
 JOHN ERŽEN, Jenny Lind, Ark., Box 47.

Sprejemna pristojbina od 16. do 40. leta znaša samo eden dolar. Vsi dopisi se naj blagovoljno pošiljati, gl. tajniku. Vse denarne pošiljate pa gl. blagajniku.

stala ta organizacija enakovredna z ono A. F. of L., kajti v obeh so delali za socialistične principe socialisti — člani gori omenjenih organizacij, da se doseže industrialna forma organizacije s priznanjem politične aktivnosti proletarijata, najsihodi že v katerikoli delavski gospodarski organizaciji.

Stališče socialistične stranke napram delavskim unijam.

V svojem programu, ki ga je stranka sprejela na zadnji konvenciji v Indianapolisu, izraža socialistična stranka svoje stališče napram delavskim unijam precizno, ko pravi: "Nasproti ekonomski in politični sili kapitalističnega razreda morajo delavci postaviti svoje ekonomske organizacije in svojo politično moč. Ako so previdni in razredno zavedni, zamorejo se delavci s tem orožjem lahko upirati kapitalističnemu razredu, razbiti spone meznega sužnosti in se prilagoditi za bodočo družbo in za bodoči družabni red, kateri ima nadomesti kapitalizem.

Socialistična stranka zato reč pozivlja mezdne delavce, male farmarje in vse ostale koristne delavce, da se organizirajo za gospodarsko in politično akcijo. Zavezuje se, da bo vselej in pri vsaki priliki podpirala delavce, bodisi na polju, v tovarnah in v rudnikih, v njih pravičnem boju, kajti od poraza ali zmage delavske stranke v tem novem boju za svobodo zavisi tudi poraz ali zmaga širokih plasti priprostega ljudstva, zavisi padee ali triumf popularne vlade.

Socialistična stranka je stranka današnje revolucije, katere znači preporod nove dobe: prehod iz ekonomskega individualizma v socializem, iz meznega sužnosti v svobodno kooperacijo, iz kapitalizma v industrialno demokracijo. Z namenom, da se delavci čim bolj okrepe v boju za naš končni cilj in da se s tem večjo silo upirajo kapitalističnemu izkoriščanju, progagiramo in se zavezujemo po naših izvoljenih uradnikih sledoči program:

Kolektivna lastništvo.

1. Kolektivno (skupno) lastništvo in demokratična (ljudska) uprava železnice, žičnih in brezžičnih brzojavov in telefonov, ekspresa, parobrodskih črt in vseh ostalih družabnih sredstev za transportacijo in komunikacijo ter končno vseh večjih industrij.
2. Muncipalna, državna ali federalna vlada naj nemudoma otvori svoje žitnice, klavnice, skladišča in druge distribucijske postojanke v svrhu omejitve sedanje neznozne druginje.
3. Rudniki, premogokopi, karnoloni, petrolejski svetci, gozdovi in vodne sile naj postanejo javna last.
4. Ohrana in razvoj naravnih bogastev v dobrobit vsega ljudstva.
 - a) z umnim pogozdovanjem in protekcijo lesovja;
 - b) potom izsuševanja močvirnatih krajev;
 - c) potom napeljevanja tekočih voda in uporabe vodnih sil.
 - d) z odpravo sedanje ekstravagantne potrate zemlje in bogatih produktov rudnikov in petrolejskih vrečev.
 - e) z izboljšanjem in z gradnjo novih cest in kanalov.

(Dalje prihodnjič.)

Izkoriščanje mase po molitvi.

Konec.

Organizirani so duhovniki skoraj povsod jako dobro in vsled te dobre organizacije tudi lahko sili manj nadarjen duhovnik ljudi, da mu ližejo roke, pred njim padajo na kolena, ker je v ljudstvu vera, da je prav neumen duhovnik tudi namestnik bogov in da tudi tak lahko prekolne človeka, ga lahko "izmašuje", lahko vrže točo na polje, pripravi kugo v živinski hlev in tak človek se prav, ker ne more prav misliti. Razne cerkve skrbijo za to, da dobijo kolikor mogoče dobre glave v svoje duhovenske šole. Te popravljajo kot vodeči duhovniki, kar so pokvarili nerodneži.

V naših časih se vidi pri volitvah v parlamente, v katerih hočejo duhovniki vladati po odposlancih mase, kako nastopajo proti občinarjem, ki niso volili, kakor so oni hoteli. Celo iz bližnjih far sikajo in hujskajo duhovniki farane proti neubogljivcem, jih preganjajo tudi drugače. Tako se težko ljudje n. pr. na kmetih zopredstavljajo duhovnikom, dasi v sreču večine ljudi bdi sovraštvo, če ne zaničevanje do duhovenstva. Preveč namreč izerpava maso. Davek, ki ga plačuje masa svojem duhovenstvu, je velik. Tudi za ozdravljenje svinčeta se jemlje denar. Duhovnik sme vse nekaznovan storiti in v času, v katerem so vpletane hranilnice, posojilnice, sme duhovnik loviti hranilne knjizice vernih laikov in tudi tako, kakor v farovžu v Žužemberku med živimi, ali tako, kakor smo tudi že doživeli na Slovenskem, na smrtni postelji. Ustanovitelji raznih verstev so bili prijatelji revežev, so bili usmiljenega srea, so učili, naročali učencem, da so sami ubogi, v Rimu pa stanuje glavni učence ustanovitelja našega verstva v bogati palači, škofi po deželah ravno tako. Milijone oralo plodovite poljedelske zemlje lasti mrtva roka raznih cerkva in ljudstvo se mora izseljevati v tuje kraje, ker doma ni dosti zemlje, mora ginevati v težavnem delu industrije tujih krajev. Doma ga izkoriščajo in v tujini prihaja izpod dežja pod kap!

Socializem ima nalogo, da se bojuje proti vsakemu izkoriščanju mase. Nje veliki učitelji so masi razkrili vse žile, po katerih se pretaka kri mase v žile manjšine onih, ki sedijo v sedlu na hrbišču mase. Danes se ne more več reči: tako je bilo in tako ostane, morajo biti gospodi in hlapci in sin hlapca postani hlapec, sin gospoda pa gospod. Človeštvo napreduje. Poznejši srednji vek je grozno izkoriščal kmetatlakarja, 17., 18. in 19. stoletje je neusmiljeno drlo delavca manufaktur in pozneje fabrik, ali padle so po večjem le trdnjave izkoriščanja mase. Srednjeveške trdnjave je podrlo gospodarstvo in z njim združena večja omika meščanov in meščanskega delavstva in proti trdnjavam fabriškega izkoriščanja mase se srečno vojskujejo delavske armade sedanjega industrijskega rokodelskega delavstva. Danes dobivajo mase volilne listke v svoje roke, z njimi so v stanu pridobiti vlado v parlamentih in z njo vlado dr-

žave. Večina ljudi se je izrekla za ta princip volitev, zmagal je in povratka ni. Le kmet se še mora pridružiti in masa razpolaga v vsej preosnovi gospodarskega in drugega življenja. Masa se uči. Fabriški delavec je najprirednejši učence novodobne šole, ki uči vse vede. Ta človek hoče ven iz poniževalnega razmerja, da bi bil pri skromnem jelu le privesek mašini, sam mašina; novi človek hoče sesti k polni mizi, hoče živeti, kakor se spodobi v gospodarstvu, ki lahko že danes s svojimi proizvodnimi sredstvi preraja dobro še petkrat toliko ljudi, kakor jih je zdaj na svetu; ta delavec, ki v družbi s kmetom vse koristno in lepo stvarjati pomaga, s čimer se baha sedanja kultura Evrope, Amerike, je človek, ki se ne da z mokro cunjjo pognati z bojišča.

Ni res, da novi človek ne vidi izkoriščanja mase po duhovstvu in da ne vidi tega najhujšega in najmočnejšega zaviratelja učenja, duševnega napredovanja vseh ljudi in posebno mase. Sedanjemu delavcu, bodi rokodelskemu ali industrijskemu, je zoprn vsako izkoriščanje mase, uvideva, da iz usmiljenja, krščanske ljubezni brez večje omike mase ne dobi nič. Masa mora zmagati, ona bo potem usmiljena. Ta delavec ne mara naukov, da mora biti gospoda in hlapčevstvo, ne veruje, da je Bog učil, da mora tako biti na zemlji, kakor je. Boljše pojme ima o božanstvu, v njem ne vidi človeka, ki je pristopen vsem strastem, jezi in maščevanju. Delavci si predstavljajo božanstvo kot ljubo bitje, ki objemlje vse ljudi, katerim ne jemlje sočlovek po nepotrebnem grizljaje od ust, ki hoče mizo pokriti vsem ljudem tukaj, na zemlji, ki ne more sovgaziti, ne more kaznovati. Novodobni delavec mora biti omikan človek, opraviti ima s stroji, ki zahtevajo pomoč odprte glave. Njega uči stroj, koliko se lahko proizvaja, in ga uči, kako malo odpada od tega nanj. Rojen sovražnik je vsega izkoriščanja, izčrpanja v gospodarstvu, pa tudi zaklet sovražnik vsemu, kar mu more zavirati pridobitev večje izobrazbe, večje omike, in kar duhovnik vsled tega mora, da si reši svoje krušno stališče. Novodobni delavec je navdušen učence novodobnih, dogmam cerkva nasprotnih naravoslovnih ved. Vse njegovo delovanje je izvajanje naravoslovnih ved. Novodobni industrijski, rokodelski delavec ne more drugačen biti. Ne more pakirati z duhovstvom, videti mora v sedanjem duhovstvu najzvestejšega prijatelja drugih izčrpateljev delavstva, mase, v njem pa tudi stan, ki mora zavirati pridobitev večje omike delavstva, mase. Delavec ima tudi boj proti duhovstvu izbojevati. Težaven je še! Dokler ne pride duhovstvo pri kmetu ob upliv, dotlej ni mogoče pridobiti delavcu, masi merodajnega upliva v javnih zastopih. Duhovnik bo spravljal sebe in svoje posvetne privržence po mnogoštevilnem kmetu in parlamentu in tam noge podstavljaj drugim, duhovniku nasprotnim ljudskim zastopnikom. In moderne državne vlade se bodo, čim močnejša postaja masa, morale ravnati po večini. Kakor pa so delavci mestnega rokodelstva nekdanj meščanstvu pomagali podirati trdna gospodarska stališča posvetni in duhovski tlakarski gospodi, tako bo tudi sedanji rokodelski in industrijski delavec s pomočjo zavednega kmeta in meščana podiral to velikansko zavoro vsega napredka do večje omike mase, ki šteje tudi kmeta s sebi, že spregleduje, vsled novejšega gospodarjenja spregledati mora tudi v oziru na svoje duhovstvo, ako hoče sebi in drugi masi dobro.

Kmet največje iz svojih pridobitkov daje duhovski kašti. Ko mu bo še tesneje šlo za gozdič, bo že spregledal in tedaj dobro in se pridružil drugim delavcem.

Ako pogledamo nazaj v zgodovino narodov, najdemo prikažen, da so postali narodi dobri gospodarji šele, ko so vrgli/duhovnika iz svojega hrbta, strli moč svojega duhovstva. Ko so mase začele želiti, kopneti po boljšem življenju in se združile, da so bile močnejše, je veljal njih boj v prvi vrsti poneumljajočim naukom duhovstva in z zmago v

tem oziru je padel tudi upliv duhovstva. Nobeno ljudstvo, v katerem je večina ljudi dobro omikana, ne trpi duhovstva v svojem življenju na prvem mestu, ne polaga za "ofer" Bogu svoj denar, da prihaja v farovško kašto, ne plačuje davkov prostovoljno duhovstvu, katero ima bogate fondje iz na tlakarski metiji — nabranih — premoženj in katerega duhovstva ni toliko treba, ker ima človeštvo sedaj vendar druge nauke in učitelje, kakor te učitelje verskih dogem in molitv.

Naloga prijateljev socialističnega stremljenja, akademikov in delavcev, ki napredujejo v omiki in spoznanju življenja in ki vedo, kakega sovražnika imajo v duhovstvu, je, da postavljajo tudi na tej črti svoje vedete in trierije. Ker ne verujejo, da je pekel, imajo lažje delo.

Tozadevno delo slovenskih socialistov ne sme obsegati le malega slovenstva. Slovenec je vzlic pomanjkanju vseučilišča in tehnike na domačih tleh v vsem morda jakši, kakor drugi avstrijski Jugoslovani. Mejaš je Italijani in Nemcu — učil se je v šolah teh omikanejših, velikih narodov in njegovi boji za bit ali ne so mu razvijali dobro duševne moči. Ako ne bi Slovenca alkohol slabil, bi bil šteti med nadarjenejšje Jugoslovane. Pa vseeno, delavec bo pustil ta strup in kmet nemara tudi, pa dobimo zopet zdrave zarode; slovenski delavec bo tudi za boj proti duhovstvu nosil orožje na ostali slovanski jug. Moj bog, tako malo izobraženo povpstvo izčrpuje tam ubogega kmeta!

Vsaka večja država, večji narod bo imel v bodoče svojo industrijo. Svetovni trg za industrijske produkte bo nehal glede proizvodjanj, ki so mogoča povsod. In s tem bo nehal tok delavcev iz domačih v tuje kraje in tudi s kmetije v mesta se bo ustavil, ker bodo fabrike povsod na deželi. Večina ljudi bo kmetovala in zraven delala v fabrikah. Naj se ne misli, da bo masa vedno predmet izkoriščanja, da bo vedno ostal kmet nebrizen za zboljšanje svojega življenja, vedno nebrizen za pridobivanje večje strokovne in druge omike; tudi kmet bo prišel do spoznanja, da je zanj malo več treba nauka, kakor par molitve in tega, kar mu raz leco njegov duhovnik pove, povedati more. In tedaj bo postal tudi on učence v šolah naravoslovnih ved in druge omike in tudi on obiskoval vseučilišča in poslušal učenjake vseučilišč in tedaj bo duhovnik moral stopiti v ozadje, ako bo še hotel delati točo in z molitvami zdraviti živino.

Duhovnik duševno vpliva na vernike. Njegov pekel je vpliven pri ljudeh, ki so sieer nemara dobri kmetijski delavci, pa o drugem nič ne vedo, ne vedo zakaj so na svetu in kam gredo, ko jih zagrne lopata. Dolgo že trpi boj proti duhovstvu, ki izčrpuje mase. Podrl se je že marsikateri stolp njegovih trdnjav, gre za pridobitev kmeta, katerega se doslej še ni posrečilo speljati povsod v boljše strokovno in zraven v boljše drugo budo. Preveč je doslej moral kmet delati, ni imel dosti časa za drugo delo in če bi ga imel po zimi, je njegov duhovnik pazil na to, da mu ne uide iz ječe. Postal bo spretnější delavec in ozrl se bo tudi on po drugem svetu in premišljeval, ako je zelena steklenica s spiritom in krompir v obliči našepše na svetu. Morebiti bo pogledal v kuhinjo in klet svojega "gospoda" v farovžu in na njegovo posteljo in nemara tudi videl, da ni treba njegovi ženi, hčeri biti vedno umazani — slabo oblečeni — in morda bo tudi njemu nekaj boljšega užitka kazalo dobiti. Uvidel bo, da vse življenje ni nič vredno, ako ni zraven dela tudi kaj lepšega drugega razveseljevanja. Duhovnik kmeta uči, da trpljenje, pomanjkanje nebesa odpira. Tudi kmet bo človeku, ki tak nauk uči, in takemu nauku obrnil hrbet. Žalostno bi bilo življenje vsem, ako bi to jerobstvo duhovstva večno trpelo, ako bo kmet res vedno tak, kakor je doslej bil, vedno suženj farovža. Zdajšnji kmet je še ohranitelj vsega in najkrutejšega izkoriščanja mase in vse druge nesvobode na zemlji. Duhovnik vseh veroizpovedanj še upa, je prepričan o

tem, da bo tako ostalo. "Dokler imamo duhovniki o peku in nebesih razpolagati med maso, dotlej smemo vse storiti, dotlej naša kašta ne bo prazna, amen." Je dejal neki slovenski župnik. Zavedal se je tega, kje leži njegova moč. Ta moč je med izobraženstvom je davno minila, mineva že tudi nad šolanim ženstvom meščanskih krogov, delavec fabrik se je že rešil teh verig, bo, bo se tudi kmet. Ko se to zgodi, potem se ne bo več razmišljevalo, ako so tudi gospodarska teženja delavstva opravičena, tedaj se bo sklenilo tako in tako, tedaj bo večina ljudi gledala s pomilovanjem na čase, ko je kmet duhovniku poljubljajl roke. Vse se izpreminja, vse je na svetu v razvoju in razvoji vodijo do omike vseh in do gospodarstva, ki bo povoljno življenje nudajalo vsem, ki bodo delali.

Razno.

— Kaj je prepričanje? Naš bratski list v Inomostu piše: "Pretečeni teden je prestopil v Kirchbergu skladiščni oskrbnik Frane Had iz protestantske cerkve v katoliško. Menjava vere — to bi samoposebi še ne bilo vredno pozornosti; če pa zasledujemo ponovno menjavo vere in prepričanje tega gospoda, postane stvar prav zabavna. Pristojen je v Horo na Češkem in je bil v svoji mladi navdušen Čeh. Pozneje je bil trgovski pomočnik v Lincu in postal strasten Všenemec in kričel na vse pretege "haj!", da je postal hripav. Da bolj podkrepri svoje nemoštvo, je postal protestant. V poznejših letih ga je zanesel veter v Kirchberg, kjer je poskočil zopet v naročje edino zveličavne cerkve." Takih individuev ne manjka tudi v Ameriki. Kadar so v družbi socialistov so socialisti, kadar so v družbi klerikalcev kranjskega kalibra so pa pristni klerikalci. S komur občujejo, s tem so. Nekateri ljudje imajo take ljudi za pametne. V obeh pametnih ljudeh so pa taki ljudje breznačelni osebni koristolovci.

— Španski socialisti proti oboroženju. Španska socialna demokratična stranka je priredila pred kratkem velikansko manifestacijo proti oboroževanju. Na tisoče ljudi je prišlo v "Ljudski dom". Govorilo je med drugim tudi več vseučiliških profesorjev, ki so kar najostreje obsojali vlado, ki pripravljala obširno novo oboroževanje. Tudi po drugih mestih so priredili socialisti velike protivojarske demonstracije.

— Lep napredek socialistov pri pruskih deželnozbornih volitvah. Na Pruskem imajo za deželni zbor kar najbolj nazadnjaški volilni red, ki skoraj delavce popolnoma izključuje. Ali vkljub temu so priborili socialni demokrati pri zadnjih deželnozbornskih volitvah štiri nove mandate. V pruskem deželnem zboru je sedaj deset socialno demokratičnih poslancev.

— Dvojna pravica. Naš bratski list "Vorwärts" v Liberu piše: "Zopet eden. V hotelu v Jaromeru so zasačili kaplana Sovaka iz Arnava pri spolnem občevanju z mladim, zapeljanim fantom. Visokočastitega gospoda, ki se je šolal v Rimu, v svetem mestu, v bližini nezmotljivoga papeža, so to rej vendar dobili v tujem mestu pri najdunusnejšem dejanju. Šele sedaj izve javnost o početju tega duhovniškega vzgojitelja mladine, ki umičuje dušo in telo. Pater Sovak se je s častno besedo zavezal, da se bo sam javil oblasti in zato ga niso aretirali. Kako obzirne znajo biti varnostne oblasti! Pred kratkem pa so v Ustju gnali pri belem dnevu ubogo služkinjo, priklenjeno poleg umazanega potepuha, ker je svojemu gospodarju vzela nekaj kronice. To je bila seveda natakaria, človeški razred šteje. 2! Duhovniku nasproti so obzirnejši in ga spuste in ta duhovnik, ki se je s častno besedo zavezal, da se javi sam oblastim, je že izrabil obzirno postopanje oblasti ter jo odšturil v švicarske gore, kjer je doma svoboda. Da se prizanaša služabnikom božjim in cerkvi s posebno pravico, to je že stara zahteva vladajoče cerkve. Kolikim neprijetnostim bi se izognili.

Trije krvniki. V ruskem časopisu "Evropski sel" pripoveduje anonimni pisec o svojih doživljajih v sibirskih ječah in opisuje osebnost krvnikov. Nekaj časa, tako pripoveduje, ni bilo v ječi nobenega krvnika, čeprav bi ga bili potrebovali; a kmalu so ga dobili. V veliki celici so pretepli ujetniki tovariša, ki je prosil, da so ga premestili v posebno celico; tukaj je koval maščevalne načrte proti svojim tovarišem in nato se je ponudil upravi, da prevzame nosel krvnika. Bil je sirov, močan človek in je bil zaprt zaradi roparskega umora. Uprava ga je potrdila. Za vsako obglavljenje je dobil po 25 rubljev in tri mesece popusti na prisojeni kazni, in ker je imel veliko opravila, je kmalu toliko jetnikov obglavil, da je bil svoboden. A že čez nekaj mesecev se je vrnil, ker je izvršil v tem kratkem času delo vrsto roparskih umorov. Ponudil se je zopet za krvnika, ker le na ta način je rešil sebi življenje. Zopet so ga nastavili. Med tem pa je dobil tekmeča; uprava ni mogla izhajati brez krvnika, zato je naročila novo "moč" z zapada in jo tudi dobila. To je bil strahoten nestvor. Vedno je hodil s sklonjeno glavo, nikdar se ni smejal, z nikomur ni govoril. Glava je bila skoraj nasajena na plečih, čelo je imel nizko in posevno, črne, zraščene obrvi, pod katerimi so nemirno i zlobno begali pogledi, oči so mu zakrivali lasje, ki so padali globoko čez čelo; obraz je bil majhen, neporaščen, usta široka s tankimi ustni in zobje, kakor pri roparski živali. K tema dvema, ki sta bivala skupaj v celici, se je pridružil še tretji, neljub konkurent; mlad, pretkan človek, ki je izgledal kakor natak ali pa komi. Skrivoma je vršil krvniški posel, ker se je bal, da bi ga umorili tovariši, ako bi izvedeli. Ali kmalu se je izvedelo, da je umoril že šest jetnikov, med tem ko je pravil tovarišem, da ga uprava uporablja za domača dela. Grozno sovrašтво je vzkipelo v sojetnikih do njega. Nekega dne so ga besno nadadli in le s težavo so ga rešili in odvedli v posebno celico. Sedaj je pa izbruhnil med krvniki prepir. Drug drugemu so tožili pri upravi, a končno sta se zarotila prva dva proti tretjemu in sta ga tudi resnično spravila ob službo. To si je gnal odstavljeno krvnik tako k sreči, da je izvršil samomor.

— Zakoni katoliških knezov. Vojvoda Orleanski, ki bi ga francoski rojalisti radi spravili na kraljevski prestol, ima za ženo avstrijsko princezino. Vojvoda podpirajo vsi evropski dvori. Njegova soproga se hoče ločiti od njega in navaja za ločitev naslednje tehtne razloge: ona je težko bolna in hroma in v tem stanju jo je vojvoda zapustil in se prav nič ne briga zanjo. Njena pisma ga ne dosežejo, ker vedno menjava svoje bivališče. Vojvodinja zahteva 80.000 frankov letne rente in povračilo 200.000 frankov, ki jilj je bila zanj plačala. Tožba za ločitev zakona se bo izvedla v Bruselju. V bližini Bruslja stannje sedaj vojvoda in njegov dvor obstoja v pretežni večini iz žensk. Iz afere je pač prax jasno, kako enostaven se zdi tem nad vse gorečim kristjanom zakon, kadar jim postane nadležen med tem ko mora navaden človek letati od Poneja do Pilata, preden doseže ločitev.

Ali spite dobro? Zelo navaden vzrok nespečnosti je slaba higiena. Ljudje, ki trpe na slabi prebavi, kronični zabasanosti, duševni ali telesni utrujenosti, imajo navadno nemirno spanje. V takim slučaju ni priporočljivo, rabiti narkotična sredstva, najbolje je iti zlu do dna z urejenjem svojih navad, z zboljšanjem naše prebave, z ojačenjem našega telesa. — Želimo vam priporočati Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino, ki bo povse izčistilo drobovje ter dalo s tem hitro pomoč. Je zelo priročljiva "prva pomoč" pri nenadnem nezapolženju, zgrubi slasti, zabasanosti, glavobola in bolečinah v želodcu in drobovju. V lekarnah, Jos. Triner, 1333—1339 So. Ashland ave., Chicago, Ill.

V slučajih, kjer je treba dobrega sredstva za ribanje telesa, morali bi rabiti Trinerjev limet. (Adv.)

Krč v Želodcu

povzroča prepogosto izpraznjenje črev. Ako imate drisko, imate gotovo krč. Odpravite njega vzrok ter s tem tudi uredite čreva vživajoč

Severovo Zdravilo Zoper Drisko

(Severa's Diarrhoea Remedy)

Priporoča se za zdravljenje kolere morbus, krča, kolike, poletnih pritožb in vnetje črev.

Naprodaj v vseh lekarnah. Cena 25 in 50 centov.

W. F. SEVERA CO. CEDAR RAPIDS IOWA

CARL STROVER
Attorney at Law
Zastopa na vseh sodiščih.
St. sobe 1009
133 W WASHINGTON STREET,
CHICAGO, ILL.
Telefon: Main 3989

M. A. Weisskopf, M. D.
Izkušeno zdravnik.
Uraduje od 10—12 predpoldne in od 7—9 zvečer. V sredo in nedeljo večer neuraduje.
Tel. Canal 476.
1842 So. Ashland ave.
Tel. residence: Lawndale 8996.

GOSPODINJE POZOR!
Priporočamo vam v prodajo vse stvari, ki spadajo v groceryjsko ali mesarsko obrt. Vse po najnižjih cenah. Na zahtevo se dovaža na dom.
G. Mamčlovich & Co.,
331 Greeve St., Conemaugh, Pa.
Tel. Con. 4050.

LOUIS RABSEL
moderno urejen salun
NA 400 GRAND AVE., KENOSHA, WIS
Telefon 1199

SALOON
z biljardom in keglijščem
Poleg saloona dvorana za društvene seje, veselice itd.
John Stražisar
611 Market St., Waukegan, Ill. Phone st. 671.

M. JOVANOVIČ
84 — 6th Str. Milwaukee, Wis.
PRODAJA ŠIFKARTE.
Pošilja denar po pošti in brzojavno. Izdeluje: Obveznice — Pooblastila — Prepovedi, Potrjene po notarju in ces. in kr. konzulatu.
EDINA HEVAŠKO — SLOVENSKO — SRBSKA AGENCIJA.

TUJCEM priporočam svoje do bro urejeno prenočišče in restavracijo, domačinom pa svoj saloon vsem skupaj pa vse.
IG. KUŠLJAN
229—1st Ave.
MILWAUKEE, WIS

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.
Zdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdravilo, 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 pe velj. od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago kiviđi bolniki naj pišejo slovensko.

JOS. A. FISHER
Buffet
Ima za razpolago vsakvratne pivo, vino, smedki, l. t. d.
Izvrstni prostor za okrepčila.
3700 W. 26th St., Chicago, Ill
Tel. Lawndale 1761

E. BACHMAN
1719 S. Centre Ave., Chicago, Ill.
je največja československa delavnica zastav, znakov, čepic in vseh društvenih potrebščin.
Zahtevajte takoj po pošti moj veliki cenik, ki ga Vam pošljem — popolnoma zastoj.

ALOIS VANA
— izdelovatelj —
sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pljač.
1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1406

AVSTRO-AMERIKANSKA ČRTA.
NIZKE CENE.
Velike ugodnosti:
električna luč, izvrstna kuhinja, vino zastoj, kabine tretjega razreda na parniku

Sledeči parniki odplujejo ob 3 uri popoldan iz New Yorka:
Argentina 28. maja
Oceanic 7. junija
Martha Washington . . 14. junija

Za vse informacije se obrnite na glavne zastopnike

PHELPS BROS. & CO.
Gen'l Ag'ts, 2 Washington St., New York.

ali pa na druge uradne zastopnike v Združenih državah in Canadi.

POZORI! SLOVENCII! POZORI!
SALOON
s modernim keglijščem
Svrše pivo v sodčkih in buteljnah in druge raznovrstne pijače ter različne smedke. Potniki dobe tedno prvošiče na nisko ceno.
Postreba točna in izbarna.
Vsem Slovincem in drugim Slovincem se tople priporoča
MARTIN POTOKAR,
1625 So. Centre Ave. Chicago

I. STRAUB
URAR
1010 W. 18th St. Chicago, Ill.
Ima večje nalogo ur, veriže, prenosov in drugih dragotin. Izvršuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po nelo niski ceni.

Važno uprašanje!
DO mi opravi
najbolje in najceneje!

Konzularne, starobrajnske, sodniške in vojaške zadeve
Javni notar Kaker
220 1/2 Grove St
Milwaukee, Wis.

SOCIALIZEM IN SOVRAŠTVO.

V "Edinosti" z dne 28./6. 1913 predbaciva L. F. Truger socializem sovraštvo.

O, dopisnik, kako zelo se ti motiš! Socialist ne sovraži, a le pomiluje — bori se za resnico in pravico. Svetuješ nam, naj pustimo vero v miru! Premisli, pusti li vera nas v miru? Naj se li pustimo mi linčati, proklinjati, psovati — pri tem pa mirno gledati ter se le — smehljati? Le pogledaj dopisnik nekoliko nazaj v staro domovino na Krajsko, kjer vlada klerikalizem! Ta klerikalizem, ki je jednak po celam svetu, vlada ne le s sovraštvo do vsega naprednega — ampak tudi z nečloveško tiransko krivičnostjo napram svojim uslužbenecem — vzgojiteljem naroda!

Kdaj je še tebe gospodar vprašal si li klerikalec, liberalce, socialist, ateist — ali veren katoličan?!

Plačal te je pač po tvojem delu — po tvoji zaslugi! Vse drugače delajo klerikalec — na Kranjskem in bi delali gotovo tudi drugod, ako bi imeli v roki isto moč. Pa, govorimo že z dejstvi! Na Kranjskem je učitelstvo najslabše plačano — slabše, kakor kjenkoli po širnem svetu. Provizorični učitelj ima 66 K 66 v (šestinsdeset kron 66 v) mesečne plače — definitivni pa 83.33 K (trinošdeset kron, 33 v). Kako se more s tem denarjem živeti — ko je vse in povsod vedno dražje in dražje, menda ni potreba pojasnjevati. Sama hrana stane za eno osebo na mesec 50 K. Pa, to je še malo, kakor je v nekaterih krajih drago! Boda kranjskega učitelstva je dosegla torej svoj višek! Količko je bilo prošnja, — resolucij, tarnanj, koliko pisanja, interpelacij itd. Pa, kaj je storila kranjska, klerikalna, z nauki krščanskega usmiljenja in pravice prepovedna vlada? Po vseh pritistih tudi od zgoraj in državnih podporah je sklenila podeliti kranjskim učiteljem draginjsko doklado ali — podporo, toda — po svoji previdnosti!

Razume se in dejstvo je, da je bila katoliška previdnost ta, da so dobili draginjsko podporo — (25% svoje plače priboljška) le klerikalni učitelji, agitatorji in agitatorice ter sorodniki in sorodnice vseh klerikalnih korifej, — tudi, če so bili ti najmanj potrebni. Klerikalec, ki niso prav dobri agitatorji, a zvesti in vneti pristasi so dobili 20% podporo — in vsi neklerikalci so dobili 0. Dejstvo je, da je dobilo podporo mnogo takih gospodičen, ki imajo od doma take podpore, da hodijo po svetu v najelegantnejših oblekah, kot prve mestne dame, a poleg teh mora mnogo neklerikalnih učiteljev — očetov — ali sinov in hčer ubogih staršev, ki morajo skrbeti ne le zase — ampak tudi za svojo družino, svoje starše in t. d. stradati, hoditi ogrožev za krpan — ali celo raztrgan — sploh, trpeti pomanjkanje na vseh koneih in krajih! Da se množe dolgovi vsakemu takemu učitelju, ki je pa v šoli gotovo vestnejši in marljivejši, kakor klerikalni podrepneži in koritolovci, se razume. A, niti samomori takih, v dolgove padlih učiteljev ne vplivajo niti najmanje na kosmato vest rimsko katoliško, krščansko klerikalcev Kranjske!

No, pa to je le odlomek iz ogromnega albuma krivic, ki se kopirajo dan na dan v nepregledno vrsto, ki nam dokazuje, kakšna je ljubezen do bližnjega pri klerikalcih!

Pa vse to še ne zadostuje! Klerikalci, oz. njih izvršujoči člani od papeža — "svetega očeta" — pa do najmanjšega ministranta si žele nazaj srednjega veka — in najsvetelje luči v njem — inkvizicije!

Dopisnik "Edinosti" in vsi čitatelji, ali vam je znana inkvizicija? Vam je li znano, kako so v srednjem veku in tudi še v novem — mučili vse, ki so jih mogli dobiti pod svojo oblast — ako so ti le količkaj dvomili o verskih resnicah?!

Vam je li znano, s kakšnim peklenjskim veseljem so sveti močje trgali z razbeljenimi kleščami ženske grudi, s kakšnim zadovoljstvom so sezigali vse velike močje, modrijane tistega časa, češ, da so čarovniki itd.?! Vam je li znano, kako se je godilo z možem, ki je prvi začel učiti, da se zemlja vrti okoli son-

ca in ne obratno! Vam je li znano kako, kako so bili trpinčeni, zasledovani, mučeni prvi verski reformatorji?!

In mi, socialisti, ki vse to gledamo, naj držimo roke križem? Nam ni le za blagor enega človeka — nam je za blagor vseh! Zato se borimo in se bomo borili še naprej neustrašeno za vsako resnico in pravico! F. Š-f.

KOGAR SE TIČE.

"Supra-učeni" mameluki pri "Amerikanskem Slovencu" teden za tednom koto da kaj, da mi "nič ne znamo." No, če bi šli h Kranjskemu Janezu v šolo, naučili bi se le — laži, hinavstva, zavijanja, bigotizma in bagateliziranja vsake resnice. Za tako šolo in tako "izobrazbo" se pa iz dna srca lepo zahvalimo.

"Am. Sl." bahavo pravi, da Kristu ni bilo treba hoditi v šolo, ker je bil bog in valed tega vsevedni in neskončno moder. Saperlot, to je pa imenitno! Če je bog tako vseveden in "vsestransko izobražen", zakaj pa božji namestniki ne moreje izhajati brez šol? Božji namestniki imajo vendar vse milost in oblast od boga, ali ne? Klub temu pa morajo svoje glave v šolah napumpati! A še nič ne znajo! Kranjski Janez na primer je "božji namestnik", a vzle temu je hodil 20 let v šolo, a še nič ne zna! Kakor vidimo — vas bog ne "obrajta" dosti.

Nam se pa dozdeva, da se tudi bog vedno uči in da hodi v šolo k svojim "namestnikom" na zemlji. V srednjem veku so papeži v božjem imenu preklinjali sodobno odkrito resnico, da se zemlja vrti okrog sonca in učiteljem te resnice (Galileo) so grozili z grando. Danes pa ve vsak 7letni šolarček to resnico, katero so takrat papeži preklinjali kot bogu nasproten nauk. No, danes tudi cerkev prizna to resnico. Kdaj je torej bog spremenil svoje nazore? In, čež nekaj let, ko bo cerkev primorana — ako se ne bo hotela še dalje smešiti — spremeniti svojo bibliško pravljico o "stvarjenju sveta", bo bog zopet svojo "vsevednost" amiraliral! Nikar te se smešiti!

Sodr. Kristana nikakor ne morejo pozabiti. Grdo jim je obležal v želodec — in to nas vesele! Če bi že ničesar drugega ne storil, kakor da vam je, slovenski Rimeci v Jolietu, zmešal puhle možgane, tako, da ga ne morete za vse žive in mrtve pozabiti, naredil je dovolj. "Kristan ni naredil nič za ameriške delavce v Ameriki", pravijo naši Rimeci. Seveda ni — iz vašega stališča! Pri vas je vse nič; za naše dajati, cerkve zidati in ponižno trpeti in čakati na okusno večerjo nekje nad oblaki po smrti — to pa je pri vas vse. Tega sodr. Kristan seveda ni priporočal, zato ni "nič storil." Saj vas razumemo! — In tistih "10 tisoč lir!" Hm! S tem zneskom bi se lahko odplačalo lep kos dolga na jolietski ali kateri drugi cerkvi, ali ne? Iz vašega stališča je denar le tedaj "dobro vloženo" če se ga vziada v cerkev. Saj se razumemo! Mi pravimo: sodrug Kristan je storil za slovenske delavce več kot so pa vsi kranjski duhovni od prvega do zadnjega, kar jih je privarovalo v Ameriko in kar jih še bo. Denar pa, ki so ga potrosili prostovoljno slovenski delavci za njegovo agitacijo, je zalegal več kot pa vsi stotisočniki, kar ste jih že zazidali v mrtve cerkve. That's all.

In — by the way — ali ni g. Sojar sam priznal vpičo Kristana, da mu gre (Kristanu) čast in ga prosil za odpuščanje? Ker že ne morete pozabiti Kristana, bomo skrbeli, da tudi tistih Sojarjevih besed ne pozabite. Kakšni pa ste duhovni bratje, da se med seboj ne strinjate? Kje je harmonija?

Koliko ste pa vi storili za slovenske delavce v Ameriki? Čez dvajset let že pridigate in kokodakate in kakšne dobrote imajo delavci od tega? Ali ste jim zboljšali plače? Ali ste jim kaj skrājšali delavnik? Kaj ste vendar storili za delavce, da bi bilo vredno le najmanjšega upoštevanja z ozirom na njih gmotni položaj? Preden se zanimate za druge, povejte, kakšne zasluge imate vi za

delavce? — Odgovarjamo vam že v naprej: Naredili niste nič! Čisto nič! Niti za en rdeč cent niso delavci po vas boljše — pač pa na slabšem! Deliti morajo z vami še tisti borni zaslužek, ki ga imajo; tlačite jih v duševno temo; direktno in indirektno pomagajte kapitalistom zatirati jih in izkoriščati. Delavce sleparite — da, sleparite!! (Upamo, da nas razumete, čeprav po vašem mnenju "slabo pišemo", ker nismo hodili 20 let v šole!)

Ni jih večjih lažnjincev na celim svetu kot so Rimeci pri "Am. Sl." Teden za tednom prinašajo "sveže vesti" o socialističnih "zločinih" in falotsko zakravajo besede raznih socialistov. To je rimska morala. Te "vesti" so navadna fabrikacija, ki roma po klerikalnih listih kot "materijal za protisocialistično propagando" po vseh krajih sveta. Ako bi mi hoteli bilježiti kroniko zločinov, ki so jih izvršili mnogi škotoliški papeji in kar jih ima na svojem rovašu rimska cerkev, napolnili bi vsak teden celega "Proletarca."

Več slovenskih listov se zadnje dni bavi z nekim ribniškim kaplanom Rakovecem, kateri je — kakor čitamo — opoval Ameriko! Kdo pa je ta Rakovec? Pred par dnevi smo čitali v "Chicago American", da se je rimski papež (kateri se z vsemi štirimi brani v nebesa!) sam izrazil, da bi rad prišel v Ameriko, o kateri vedno "sliši toliko lepega." In ljubljanski škof Jeglič je pred nekaj leti hotel priti v Ameriko. Ako je torej papež in škofu Amerika "pri sreči", čemu bi toliko tehtali neumne besede nekega Rakoveca, kateri je proti škofu in papežu prava konjska mutha! Le potolažite se, kolegi!

— Primajruha takih filozofov ali pravzaprav "vielgesofov" pa ni na svetu, kakor pri "Am. Slovencu". Izgovarjajo se, da bogu ni bilo treba hoditi v šolo, ker je vseveden in neskončno moder. Kdo bi mislil, da so učenjaki pri "Am. Slovencu" tako neumni, da ne vedo, kaj pomenita besedi vsevednost in neskončnost?

Z vsevednostjo in neskončno modrostjo prav slab soglašajo, če kdo vstvari svet in na njem grešne ljudi, da mora potem poslati svojega lastnega sina, da umrje za greh teh lumpov, o katerih je že naprej vedel, predno jih je vstvaril, da bodo lumpje in se ne bodo pokoravali njegovim odredbam. Take neumnosti ne stori noben oče, ki je neskončno moder, vseveden in neskončno dobrotljiv. Neskončna dobrotljivost se zelo krna, če kdo dovoli, da njegovega dobrega in poštenega sina priblijejo na križ, da ni treba tolovaca delati pokore za njih grehe. Kaj takega razume sedemletni pastirček, ki ni nikoli hodil v šolo. Vi se pa ponašate s šestnajstletno šolo, pa ste še tako

neumni, da ne veste, kaj pomenijo besede neskončno moder, vseveden in neskončno dobrotljiv! Res, žalostno je vaše znanje!

— Ali je bil ribič in prvi namestnik Krista apostol Peter tudi vsevedni in neskončno modri bog, katerega pridige so po vašem zatrdilu imele tako veliko moč, da so judje spreobročale, kar na tisoče? Pisati in čitati ni znal. V šolo ni hodil, pa vendar tak uspeh, pri vas, ki se bahate s šestnajstletno šolo pa nobenega. Pojasnite nam tole modrijani, ki imate svoje zatočišče pri "Am. Slovencu".

— Shakespirov citat "Men should be, what they seem; Or those that be not, would they might seem none" iz Othella je tako zmešal šestnajstošolece, da so v nemščini povedali, da so neumni in ponosni.

— "Proletarec" najpreprostejšega slov. stavka ne zna zapisati! so zapisali šestnajstošoleci v Amerikanskem Slovencu. Da dokazuje svojo trditve, so brez popravka prinesli kot svoje lastno delo takoj na drugi strani kratko noto "Kako spoznamo dobro pitno vodo", ki jo je spisal slov. socialist in je bila priobčena prvič v nekem drugem slov. ameriškem listu.

— Šestnajstošolci pri "Amerikanskem Slovencu" so res kavalirji. V slov. soc. listu v Ameriki je izšel članek "Nikola Tesla in elektrotehnika." Ponatisnil ga je pred 22 meseci njih bratec "Slovenec" v Ljubljani. Za njim ga je ponatisnil "Amerikanski Slovenec", in pobožno zamočlal, da je članek izšel prvič v Ameriki.

— Šestnajstošolci pri "Amerikanskem Slovencu" hudo boli, da je dr. Krek, vodja klerikalne stranke na Kranjskem, proglasil v pismu, ki ga je pisal Theimerjevi, katoličanstvo za navaden humbug. V svoji bolesti proglašajo Theimerjevo za noro. Šestnajstošolci potolažite se! Ako je Theimerjeva nora, ki je prejela pismo, ki ga ji je pisal Krek, potem je Krek po vaši logiki blaznež ali pa navihani slepar.

— Na panamski razstavi leta 1915 v San Franciscu bo "Amerikanski Slovenec" gotovo dobil prvo priznanje za slovensko stavkoslovje, ako bo na razstavi oddelek za slovensko literaturo. Na razstavo mu ni treba drugega poslati kakor stavek iz četrtega stopca, stran prva, števil. 47. "Skoro neverjetne sirovosti ŽRTEV je postal danes 18 let stari Jos. de Fini." Tež šestnajstošolec pa vseno ni sram se bahati, da znajo pravilno literarno slovensčino. Od teh ljudi je sramota res zbežala k psom.

POTOVANJE V STARO DOMOVINO POTOM

Kasparjeve Državne Banke
je najceneje in najbolj sigurno.

Naša parobrodna poslovica je največja na Zapadu in ima vse najboljše oceanske črte (linije). Sifkarte prodajamo po kompanijskih cenah.

POŠILJAMO DENAR V VSE DELE SVETA. CENEJE KOT POŠTA.

Kaspar Državna Banka kupuje in prodaja in zamenjuje denar vseh držav sveta. — Pri Kasparjevi Državni Banki se izplača za K5 \$1, brez odbitka. —

Največja Slovanska Banka v Ameriki. — Daje 3% obresti. — Slovenci postreženi v slovenskem jeziku. — Banka ima \$5,318,821.65 premoženja.

KASPAR DRŽAVNA BANKA, 1900 Blue Island Ave., CHICAGO, ILLINOIS

CLEVELANDČANI POZOR!

Belaj & Močnik
6205 ST. CLAIR AVE., CLEVELAND, OHIO.

KROJAČA IN TRGOVCA, priporočava svojo moderno trgovino z vsako-vrstno moško opravo.

Izdelujeva obleke po najnovejši modli.

Ameriška Državna Banka

1825-1827 Blue Island Avenue
vogal Loomis ulice
Chicago.

VLOŽENA GLAVNICA \$1,900,000.00

JAN KAREL,
PRESEDNIK.

J. F. ŠTEPINA
BLAGAJNIK

Naše podjetje je pod nadzorstvom "Clearing House" čikaških bank, torej je denar popolnoma sigurno naložen. Ta banka prevzema tudi uloge poštne hranilnice Zdr. držav. Zvršuje tudi denarni promet S. N. P. J. Uradne ure od 8:30 dopoldne do 5:30 popoldne; v soboto je banka odprta do 9 ure zvečer; v nedeljo od 9 ure dopoldne do 12 ure dopoldne. Denar vložen v našo banko nosi tri procenta. Bodite uverjeni, da je pri nas denar naložen varno in dobičkosno.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "GLASILO" in "PROLETAREC" se tiskata v naši tiskarni :- :- :-

Restavracija in kavarna "Jugoslavija".

1134 — W. 18 Str., CHICAGO, ILL.
— Domača kuhinja. Odprto po dnevi in ponoči. Unijske cigare! —
E. RICHTER, lastnik.

Conemaugh Deposit Bank

54 MAIN STR. CONEMAUGH, PA.

Vložena glavnica \$50,000.00.

Na hranilne uloge plačamo 4% obresti.

CYRUS W. DAVIS, predsednik. W. E. WISSINGER, blagajnik.

Dobra domača kuhinja. Odprto po dnevi in po noči.

"BALKAN" KAVARNA - RESTAURACIJA
— IN POOL TABLE —

M. Poldrugáč 1816 So. Centre Ave.

NA ČESTI.

Miha: Ti Jaka, kam pa vzišjaš tako hitro s Trejo mis bakco? Jaka: Ali še ne veš, da nočem več delati za druge, od sedaj naprej sem sam svoj gospodar, ne bodo me več lenuhi kapitalisti izkoriščali. M.: Kako si pa zlomeka te napravil, Ti Jaka si pa res britne glave. J.: Ha, tega ravno ne vem, če sem res brijten, vem pa to, da sem si kupil farmo. M.: Kje pa, povej mi no, kako je pa tam, je dobra zemlja, boš kos tam živet? J.: Vsega Ti ne morem povedati, ker so mi mudi na vlak. Kupil sem v Crivitz, Wis., v Marinette county od lastnika samega Theo. Kersten, dobil sem jo PRAV POCENI! Veš Miha, lastnik je že precej star ter bi se rad na vsak način hitro znebil svoje zemlje. Zemljskim kompanijam nisem dal zasažiti nič. Zemlja je zelo dobra, podnebje pa zdravo. Rojaki, ki so že tam, se niso mogli dovolj nahvaliti. Kako je zdaj tam lepo po fazmah, zdaj vidiš vse, kako raste in obrabi en ali drugi poljski pridelek. Komaj čakam, da bi še bil enkrat tam. Voda pa že taka, da bi se celo ne branil na smrtni postelji. M.: Če je res vse tako dobro, bom pa še jaz prišel za Teboj. Na koga pa se naj obrnem? J.: To bi pa res bilo lepo, da bi postal Ti moj sosed. Kupi tu zemljo, kjer so že farmerji in ne tam, kjer jih še ni in kjer ne veš, če bi bil kos izhajati. Piši v slovenskem jeziku po pojasnila in po knjižico na Kerstenovega zastopnika N. PIKLOR, 1526 West 21st St., Chicago, Ill. Če kupiš zemljo se Ti povrne vsa vožnja. Pa še nekaj. Kersten mi je podaril v mestu Crivitz eno loto za hišno stavbišče, če bi me morebiti veselilo iti v mesto. Na uho mi je tudi povedal, da bo dal eno loto vsakemu povrhu, ki kupi zemljo do 25. avgusta. Zemlja ni zato čisto nič dražja, glavno je za njega, da bo zemlja hitro prodana. M.: Pa si imel dovolj denarja, da si lahko kupil? J.: 150 dolarjev sem plačal, ostanek bom pa dal v 10 letih, kakor bom kos. Srečno Miha, na svidenje v Crivitzu.

1.) Rodovitna zemlja; 2.) Zdrava, čista studenčna voda; 3.) Zdravo podnebje, ugodna klima in prijazen kraj; 4.) Dober trg doma in dobre železniške zveze s velikimi industrijalnimi mesti; 5.) Nizke cene, lahki obroki ter nobene izdatarje. Se je prostora za 150 rojakov. Pridite in ogledajte si to zemljo in kraj sedaj ko vidite kaj raste in kako raste. — Tu bodo sami Slovenci, tujecev ne bo med nami. VSE TO je vzrok, da sem prodal od 23. marca naprej nad 60 rojakom farme v največji slovanski farmarski naselbini v WAUSAUKEE, WIS. PREDNO kupite farmo, glejte, da imate poleg drugih tudi TE ugodnosti, brez katerih niste v stanu uspešno izhajati. Za nadaljne informacije pišite A. MANTEL, c. o. GRIMMER LAND CO., Room 1007 — 133 W. Washington St., CHICAGO, ILL.